БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган.

№ 188 (8713)
АВГУСТЫН 10
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

...эжээл бэлэдхэлгые улам хурдадхая

...игша ондо ниитынгээ олон мянган үхэр малда ...и үбэлдөө, хабарай хагсууда бардам хүрэхэ шэ... һайн үбһэ, тэжээл элбэг ехээр бэлдэжэ, адуу ...йнгаа ашаг шэмые улам арьбадхан, һү, тоһо, ...ооһо болон бусад продуктнуудые бүри элбэг ...гээр абажа, социалистическэ уялгаяа амжалта...ар дүүргэхэ гээшэ хүдөө ажалшадаймнай тон ...усалгатай зорилгонь болоно.

...өө аймагуудаймнай колхоз, совхозуудта үбһэ ...лгын, тэжээл бэлэдхэлгын халуун хаһа эхил...һара үлүүтэй шахуу боложо, эгээл харюусалга... шиидхэхы үедээ ороод байна. Хэнэйшье мэдэ..., хаһа сагтаа, шэмэ шүүһэеэ табяагүй, ...ар һайнтайгаар абтаһан ургамал, ногоон ...хэр малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, таргалуул...шартай бшуу. Тиимэһээ тэжээлэй бүхы ургамал, ...оной ургасые хаһа сагтань, һайн шанартайгаар ...жа абаха гээшэ айхабтар ехэ удхашанартай. ...ндо жэлдэ республикын аймагуудта һаамхай ...тэ нилээд ехэ үбһэ тэжээл эдюулэгдэжэ, һаагда... килограмм һүн бүхэндэ аяар 1,7 тэжээлэй едини... хэмжээнэй үбһэ, тэжээл хүртэбэшье, тэрэнь ...шэмынгээ талаар бирагүй, муу шанартай бай...аа үнеэдтэ һү ехээр оруулжа шадаагүй. Хэрбээ ...тэжээлэй һайн шанартай байбал, колхоз, совхо...тамнай 35 мянган тонно һүн үшөө нэмэжэ абта...эргэтэй байгаа.

...э жэлдэ олонхи аймагуудай сабшалан хадалан... үбһэ, ногооной ургаса яһала һайн. Теэд үбһэ тэ... бэлэдхэлгын эхилһээр нилээд олон үдэр, хоног ...ржэ, зарим үндэр газарай ногоон шарал...агдарха тээшээ болоод, эртын орооһо таряанай ...сын эдеэшэжэ, хадажа захалхаар болоод байха... колхоз, совхозуудтамнай үбһэ хуряалгын, силос ...лгын хүдэлмэри һайнаар ябуулагдана гэхын ар.... Августын 5-най мэдээгээр республикын аймаг...ай бүхы нуга сабшалангай оройдоол 38 про...нь сабшагдажа, түсэбэй дүүргэлтэ һүүлшын 5 хо...соо миил 8 процентээр дээшэлһэн гэхэ гү, али ...янгаад гектар сабшагдаһан байна. Энээниие ай...удай 210 колхозуудта хубаахада, нэгэ колхоз ...н үдэрэй туршада миил 170 га сабшаһан болоно. ...малаар олон Яруунын, Ахын, Зэдын, Курумка... Кяхтын, Хориин аймагуудай колхозуудта, мүн ...ёогой, Кяхтын, Хориин, Сэлэнгын совхозуудта ... хуряалгын хүдэлмэри илангаяа ехээр унжагайр...аали нобшоор ябуулагдана. Эндэхид бүхы саб...нгайнгаа оройдоол 14—32 процентые сабшаа...а, дурсагдаһан аймагуудта үбһэ сабшалга болон ...лэлгын хоорондо забһар ехээр гаргагдажа, аб...н үбһэнииинь шэмэ шүүһэеэ гээжэ, шанарынь ...р муудана. Жэшээлхэдэ, Яруунын, Ахын, Ториин ...агуудай колхозуудта, «Эрдэм», Хориин совхозууд... бүхыдөө сабшагдаһан үбһэнэйнь оройдоол 50 про...т һүрилэгдөө.

...рэшэлэн хээрын үбһэ, ногоо, набша намаагаар ...гэтэ тэжээл—силос даралга бүришье хангалта...гөөр үнгэргэгдэнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэг... Кяхтын, Заиграйн аймагууд, Борьёогой, Сэлэн... совхозууд эртын силос даража оройдоошье эхи...гүй байһаар. Республикын колхоз, совхозуудта си... дараха түсэбэй миил 3,8 процент дүүргэгдээд ...һан ушар саашадаа яашье тэсэшэгүй. Хэтэрхэдээ ...им аймагууд һүүлшын табан хоног соо нэгэшье ...но силос дараагүй байха юм.

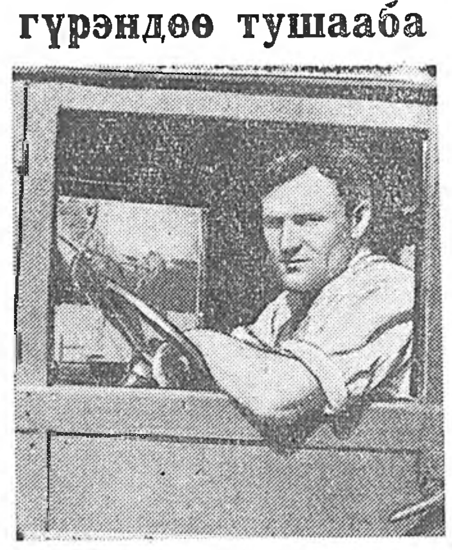
...игэжэ саашадаа үбһэ хуряалгын, силос даралгын ...элмэрие хэлэшэгүйгөөр унжагайруулжа байбал, ... жэлдэ малдаа үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбэй ...ргэгдэхэнь бэрхэтэй болохо байна. Ямар шалта...һаа үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэ ехээр удаарнаб гэ...э, олонхи колхоз, совхозууд үбһэ хуряалга, силос ...алгынгаа хүдэлмэрие түрүүшын үдэрһөө эмхи...гөөр захалаад, саашадаашье ажалайнгаа эмхид... һайжаруулаагүй, энэ шухала хүдэлмэридөө хүн ...ойнгоо, машина, техникынгээ бүхы хүсые гүйсэд ...үүлээгүй байшоо.

...аймагуудай болон колхоз, совхозуудай хүтэлбэри...шэд эдэ дутагдалнуудаа дары усадхажа, үбһэ ...яалга, силос даралгын хүдэлмэрие түргэдхэхын ...а шухала хэмжээ абаха зэргэтэй. Ойрын үдэрнүүд... үбһэ хуряалга, силос даралгадаа хүдэлмэришэдөө ...он машина, техникэеэ олоор хабаадуулжа, үбһэ... ...эй ажалай эмхидхэл эрид һайжаруулха хэрэгтэй. ...э тэжээл бэлэдхэлгэдэ хүдэлэгшэдэй дунда үдэ...нгөө даабарие дүүргэдэггүй хүн байха ёһогүй. ...имэһээ бригада, звено болон хүн бүхэнэй хооронд... социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүл..., үбһэ тэжээл шадаал һаа ехээр, эрхим шанартай...ар бэлэдхэхын түлөө ёһотойл шанга тэмсэл ябуулха ...хала.

Таряагаа амяарлан хадажа, ургаса хуряалгаяа богони болзор соо үнгэргэжэ, гүрэндөө орооһо, овощь, хартаабха ехээр тушаая, худалдая!

☆

Түрүүшын таряа гүрэндөө тушааба

Би табадахи жэлээ шофёроор хүдэлжэ байнаб. Жэл бүри ургаса хуряалгын үедэ комбайнһаа таряа зөөхэ, гүрэндэ тушааха хүдэлмэридэ ябагдана. Нёдондо хуряалгын үедэ унтаха нойроо мартажа, сүүдхэдээ хорёод час хүдэлхэ ушар олон үзэгдөө. Яаралтай хүдэлмэриин гараад байхада, нойршье һанагдахаяа болидог һэн.

Энэ жэлдэ колхоздомнай баян ургаса гараба. Мүнөөдэр гүрэндэ түрүүшын машина таряа тушааха хуби заяан һамда тудаа. Энээндэхь би ехэ баяртайб.

Хуряалгын эхилхын урда тээ автомашинаа һайнаар заһажа бэлдээб. Мүнөө минии хүдэлмэридэ һаад байхагүй. Техническэ харууһаяа ашалга, буулгын үедэ хэдэг заншалтайб. Үдэртөө бэлэдхэлэй Харланай пунктда (Бичура) гурба дахижа, 90 центнер таряа зөөхэ уялга абанаб.

Колхозой правлени шофёрнуудай ажалые сэгнэжэ, үдэртөө бэлэдхэлэй пунктда гурба дахигшадта мүнгэн шан барюулха юм. Таряа зөөлгэдэ 4 автомашина таһалгаряагүй ябажа, үдэртөө 250 центнерһээ бага бэшэ орооһо зөөхэ даабари үгтөө. Энэнь үлүүлэн дүүргэгдэхэ байха.

К. Родионов, Калининай нэрэмжэтэ колхозой шофёр

Үдэртөө 30—40 гектар хадахабди

Энэ жэлдэ совхознай шэниисээ гол түлэб амяарлан хуряаха байна. Лафетнэ жаткаар хадалгаяа табан үдэр соо дүүргээд, 7 үдэрэй туршада тэрэнээ суглуулан, сохижо абаха зорилго табигдаа.

Манай агрегат энэ даалгабарие болзор соонь дүүргэхэ. Би наймадахи жэлээ комбайн дээрэ ажалланаб. Энэ үе соо нилээд дүй дүршэлтэй болооб.

Залуу тракторист Карл Мироновтоёо суг ажаллажа, үдэртөө лафетнэ жаткаар 30—40 гектарһаа доошо хадахагүй гэжэ хэлсээд, үглөөдэрһөө хуряалгада орохомнай. Энэ уялгаяа дүүргээгүйдөө полевой стандаа ерэхэгүйбди. Юуб гэхэдэ, үндэр баян ургасаяа нэгэшье үдэрөөр оройтуулангүй абаха гээшэ гүрэн түрын удхашанартай, манай нэрэ хүндын хэрэг ха юм.

Д. Султумов, Бичурын совхозой комбайнер.

☆ ☆

Лафетнэ жатканууд табигдаа

КЯХТА. **(Телефоноор абтаба).** Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ, «Красное Знамя» колхозууд аймаг соогоо түрүүлэн лафетнэ жаткануудаа таряа хадалгада табяа. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тракторист Бадма Тулбуров, лафетнэ жаткын машинист Даба Мункуев гэгшэд Сүүжэ гэжэ газарта ажаллажа байнхай.

Георгий, Маркел Банновтанай лафетнэ жаткын агрегат «Красное знамя» колхоздо һайнаар хүдэлжэ эхилээ. Мүн эндэ Ефим Лощенков, Николай Баннов гэгшэдэй агрегат тэдэнэрһээ дутангүй ажаллана.

Энэ жэлдэ амяарлан хуряалга аймагай бүхы колхозуудта, хониной совхоздо үргэнөөр хэрэглэгдэхэ юм. Таряа хуряалгые 10—12 үдэрэй туршада дүүргэхэ гэһэн зорилго бүхы механизаторнуудай, аймагай хүдөө ажалшадай үмэнэ табигданхай.

Х. Хандуев.

Дутагдалнуудаа ябууд усадхаха

Нёдондо Мухаршэбэрэй аймагай «Искра» колхоз 4200 гаран гектар орооһо таряанай 3407 гектарые амяарлан хуряажа абаһан юм. Энэ түрүү аргын ашаар таряа хуряалга богонихон болзор соо, гээлтэ хоролто багатайгаар үнгэргэгдэһэн байгаа. Тарилгынгаа бүхы талмай дээрэһээ колхоз дунда зэргээр 10,9 центнер орооһо таряа, тиихэдэ зарим полинуудһаа 20-ёод шахуу центнер ургаса абаһан байна.

Мүнөө жэлдэ тус артель 4250 гектарта, тэрэ тоодо 3164 га шэниисэ таряа. Колхоз энэ газарһаа нёдондонойхиһоо багаханшье дутуугүй ургаса хуряахаар хараалжа байна. Техникэ, зэмсэгүүдшье олонтой: хамта 17 комбайн, 6 лафетнэ жатка, 2 самоходно комбайн худалдажа абтаа.

—Орооһо таряанай ургаса һайн. Энэ жэлдэ бүхы арга боломжонуудаа дүүрэн хэрэглэжэ, орооһо таряанайнгаа ехэнхииень амяарлан хуряажа абахабди,—гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлнэ.

Таряа хуряалгые эхилхээр болоо. Мүнөө бригадануудай зарим поли дээрэ шэниисэ эдеэгээ татажа хүсэлдүүлээд байна. Гэбэшье, таряа хуряалгада хэрэгтэй техникэ, зэмсэгүүд бэлэн болоогүй байха юм.

Колхозой бууса дээрэ байһан «С-6» маркын 17 комбайнай 3-ниинь шэнэ юм. Шэнэ комбайнуудайнь мотор мүнөө хүсэд обкатка хэгдээгүй байна. Хуушан комбайнууд заһабарилга ехэтэй. Жэшээлхэдэ, 1-дэхи номерой комбайн (комбайнерынь К. Козлов) 8-дахи жэлээ ашаглагдажа байна. Энэ комбайн Хонхолойн РТС-тэ заһабарилагдаха нэрэтэй. Теэд, шалгажа үзэхэдэ, 20 шахуу дутуунууд тоологдоно, дахин РТС-эй мастерскойдо абаашажа заһабарилаагүйдэ бүтэхөө болёо. 19, 9, 30-дахи номерой комбайнуудта тус бүридөө 10—10-аад дутагдал тоологдобо. Олон комбайнуудай зарим деталь гагнагдахаар.

Тиихэдэ, 10 гаран комбайн запасной хажуурнууд үгы байна. «Хуушан комбайнууд запасной хажууртайгаар худалдагдаха ёһогүй юм», —гэжэ РТС-эй директор нүхэр И. Каштыкин хэлэнэ. Тиимэшье байха ёһогүй. Юуб гэхэдэ, ондоо РТС-һээ комбайнуудые абаһан колхозууд машина бүридөө 2—2 хажууртайгаар, дүүрэн комплект түхеэржэ абаа бшуу. Хонхолойн РТС-эй комбайнуудта дүүрэн запасной комплект түхеэржэ худалдаагүй дээрэһээ, эндэхи бусадшье колхозууд дахин сэнгыень түлэжэ, хажуурнуудые худалдажа абаха баатай болоод байна.

Колхозой техникэ, зэмсэгүүд муугаар хадагалагдажа байгаа. РТС-һээ комбайнуудые асархада механизаторнууд хедер дээрэнь ашаа тээжэ ерэһэн байха юм. Мүнөө хүрэтэр ашааень һуллаагүй байна. Тиигэжэ хэдэн комбайнай хедерэй табсанууд иишэ тиишээ хазайжа муудаһан байха юм. Мүн хоёр лафетнэ жаткын хедер дээрэ ашаан тээгдэжэ, табсангуудынь гажуу муу болгоо. Эдэ бүгэдые заһабарилга хэхэ гэе һаа, нилээдгүй ехэ ажал хэрэгтэй байна. Колхозой техникэ худалдажа абахада, РТС-эй инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд механизаторнуудта ямаршье заабари үгөөгүй байна. Мүн колхозой правлени энээн тушаа зэмэтэй. Хэрэгтэй һайн техникэ зэмсэгүүд муугаар хадагалагдажа, дахин заһабарилгада ороходоо хэды мүнгэ зөөри миил хосорхо болоно гээшэб!

Таряа хуряалгынгаа хүдэлмэриин түсэбые колхоз мүнөө болотор табяагүй байна. Штурвальнаар хүдэлхэ хүнүүд үшөө дутуу. Таряа зөөлгэдэ ябаха, һолоомо сомохо хүнүүд томилогдоогүй байһаар. Хүдэлмэриин түсэб мүнөө бригадирнуудай гарта баригдажа, колхознигуудта дуулгагдажа байха ёһотой байгаа. Энээниие колхозой правлени удааруулжа байна. Таряа хуряалгада ябалсаха хүнүүдые урмашуулха тушаа хэмжээ-ябуулганууд мүнөө болотор хараалагданагүй.

Гадна, бригадануудай стануud дээрэ ехэ хүдэлмэри хэгдэхээр. Колхозой центр дээрэхи 1—5-дахи бригадын станай амбарнууд хүсэд бэлэн болоогүй байна. Тоогынь сэбэрлэгдэжэ заһагданагүй. Тиихэдэ 2—3-дахи бригадын станууд дээрэ ажаллажа байха хүнүүд үзэгдэнэгүй. Хүрзэ, хамуурһаа эхилээд ехэ юумэнүүд бэлдэгдэхээр, теэд мүнөө үедэ юуншье хэгдэнэгүй.

Эдэ дутагдалнуудые усадхаха тушаа колхозой правлени, РТС-эйхид хэмжээ абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Т. ГАРМАЕВ, манай корр.

Барилгашадай нэрэ хүндын хэрэг

Мүнөөдэр Совет оронoймнай таба миллион барилгашад бүхы арадтаяа хамта өөһэдынгөө гайхамшагта һайндэрые тэмдэглэжэ байна. Парти, правительствын дура зоригоор, барилгашадай шэн габьята ажалай ашаар үргэн уужам орон доторнай хэдэн мянгаад завод болон фабрикануд, шахта болон электростанцинууд, болбосон түхэлтэй город болон хүдөө тосхонууд ургы мэтээр хаа хаанагүй жэрылдэн бодхоогдоо.

Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ манай оронии индустриальна замда оруулха гэһэн Коммунистическэ партиин сэсэн мэргэн заабари бэелүүлэгдэжэ, дайнай урда тээхи үе соо шэнэ түхэлэй 9900 промышленна предприяти байгуулагдаа һэн. Энэ үедэ Сагаан далайн канал, Днепрогэс, Магнитогорск, Комсомольск-на-Амуре город болон бусад томо барилгануудые бодхооһон алдарта барилгашадаа арад зомнай хэзээдэшье магтан дуулахал.

Тэрэшэлэн Бурят нютагтамнай мүнөө хэдэн арбаад шэнэ завод, фабриканууд, социалистическэ город болон тосхонууд урган хүгжэжэ байна. Республикымнай томо предприятинууд бологшо Ленинэй орденто паровозо-вагонно завод, механизированнэ шэлэй завод, мяха-консервын комбинат, загаһа болбосоруулдаг комбинадууд, ой модоной предприятинууд болон бусад табан жэлнүүдтэ шэнээр баригдажа, Бурят оронoймнай ёһотой омогорхол болонхой. Түүхэтэ удхашанартай иимэ революционно хубилалта имагтал Коммунистическэ партиин, агууехэ ород арадай ахадүүгэй туһаламжын ашаар туйлагдаа.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ, илангаяа КПСС-эй XX съездһээ хойшо барилгын организацинууд ажал хүдэлмэреэ эрид һайжаруулжа, үйлэдбэриин болон ажаһуудалай барилга хэмжээлэшэгүй үргэн далайсатайгаар ябуулдаг, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлдэг болоо. Жэшээнь, энээнһээ хэдэн жэл урда тээ «Бурстрой» трестын коллектив ехэнхидээ түсэбөө дүүргэдэггүй, барилгада һомологдоһон хэдэн мянгаад түхэриг гүйсэд ашаглажа шададаггүй, барилгын шанарай түлөө ёһотоор тэмсэдэггүй байгаа. Һүүлэй үедэ тус трестынхид ажалайнгаа эмхидхэл һайжаруулжа, түрүү арга методүүдые үргэнөөр хэрэглэжэ, гээгдэлһээ гараһан байха юм. Байгша оной хахад жэлэйнгээ барилгын түсэб 101,6 процентээр, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ даалгабаряа 120,7 процентээр дүүргээ. Барилгын хүдэлмэринүүдые нэгэ жэгдээр, таһалдуулангүй ябуулжа, эндэхид июль һарынгаа түсэбые мүн лэ 102,2 процентээр дүүргээд, өөһэдынгөө заншалта һайндэрые ажалай бэлэгээр угтаба.

Совет гүрэн барилгын организацинуудые оньһожоруулагдаһан элдэб янзын шэнэ машина, техникээр зэбсэгжүүлжэ, барилгануудые хурдан түргэнөөр, бүхөөр, һайн шанартайгаар бүтээхэ хизаарлашагүй арга боломжо нээжэ үгөө. Тэрэшэлэн техническэ талаараа үндэр мэргэжэлтэй барилгашад республика доторнай жэлһээ жэлдэ олошорно. Тэдэнэй тоодо «Бурстрой» трестдэ хүдэлдэг, хэдэн мэргэжэлтэй болоһон ажалай баатар Шойбон Цыбикович Цыбиков, Дээдэ-Онгостойн хирпиисын заводой хүдэлмэришэн Наталья Андреевна Портнягина, «Тимлюйцемстрой» трестын экскаваторщик Петр Борисович Севостьянов, «Бурстрой» трестын модошо дархашуулай бригадын бригадир Сергей Дондопович Дондопов болон солото бусад олон хүнүүд оролсоно.

КПСС-эй ЦК-гэй май һарада болоһон Пленум химическэ промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ талаар асари ехэ зорилгонуудые хараалһан байна. Мүн манайшье эндэ тус промышленностьда хабаатай вискозно-целлюлозно томо комбинат баригдаха юм. Энэ барилгые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ гээшэ Бурят оронoймнай барилгашадай нэрэ хүндын хэрэг мүн.

Республикымнай культурын хүдэлмэрилэгшэдэй һаяшаг үнгэрһэн нэгэдэхи съезд хүдөө нютагуудта клуб, больница, һургуулиин һаруул һайхан байшангуудые, гэр байрануудые, стадион, спортивна талмайнуудые болон бусад байра байдал бариха хойшолуулагдашагүй зорилго табяа. Һүүлшын 10 жэл соо хүдөөдэ 7 мянга гаран байрын шэнэ гэрнүүд баригдаһан байбашье, энэ хүдэлмэри үргэн далайсатай үшөөл болоодүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ хүдөө тосхон бүхэниие болбосон түхэлтэй болгохо, шэнэ барилгануудые үргэнөөр ябуулха гээшэ колхоз, совхозуудай барилгашадай арюун нангин уялга болоно.

Нүхэд барилгашад! Ажалай эмхидхэлые һайжаруулхын, механизмуудые дүүрэнээр ашаглахын, барилгануудые индустриальна арга методээр бүтээхын, барилгын болзорые улам бүри хороохын, үнэ сэнгыень химда болгохын, шанарыень дээшэлүүлхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэгты, социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэгты!

Эрхим барилгашадта алдар соло!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Шэлэй механизированнэ заводой шэл зүһэгшэ Д. Ш. Яптуев, «Бурстрой» трестын шэрдэгшэдэй бригадын бригадир В. П. Кузнецова, барилгын 154-дэхи трестын шулуушадай бригадын бригадир А. И. Хромов, барилгын 154-дэхи трестын шэрдэгшэ А. И. Левина, «Бурстрой» трестын модошо дархан И. В. Фесенко.

Ф. Сорокиной фото.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

...Советскэ искусствые хүгжөөхэ ...эгтэ габьяатай байһанайнгаа ...өө СССР-эй гүрэнэй ансамблиин ...адай хатарай олон артистнууд ...ССР-эй Верховно Соведэй Прези...умэй августын 8-най Указаар ...ССР-эй орден, медальнуудаар ...гнагдаба.

...Ленинэй орденоор ансамблиин ...анһайханай хүтэлбэрилэгшэ И. А. Моисеев, Ажалай Улаан тугай орденоор — концертмейстер-баянист П. Н. Рыбаков, балетмейстер-репетитор А. П. Ситникова, артист А. Н. Федоров гэгшэд шагнагдаа.

«Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор, «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар ансамблиин 22 артистнар шагнагдаба.

(ТАСС).

...гэдэмэл Нацануудай Организациин Генеральна Ассамблейн ...онсо яаралтай тусхай сессидэ хабаадаха ССР Союзай делегаци

...ССР Союзай Министрнүүдэй Со...ет Нью-Йоркдо болохоёо байһан ...Нэгэдэмэл Нацануудай Организа...иин Генеральна Ассамблейн Онсо ...яаралтай тусхай сессидэ хабаада...а делегациие иимэ составтайгаар ...омилбо: ССР Союзай Гадаадын ...эрэгүүдэй министр А. А. Громы...о (делегациие толгойлогшо), де...егациин гэшүүд В. А. Зорин—ССР Союзай Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо, А. А. Соболев —ООН-эй дэргэдэ СССР-эй сагүргэлжын түлөөлэгшэ.

И. И. Тугаринов, А. А. Солдатов, П. Д. Морозов, М. А. Харламов, Д. С. Солод, В. Ф. Грубяков, А. М. Александров, В. П. Надеждин, А. Г. Ковалев, И. Д. Никулин гэгшэд делегациин советнигүүдээр томилогдоо.

Гурбан жэлэй соёлой добтолго

БУХЫ ОЛОНИИТЫН ШУХАЛА ХЭРЭ

Ц. ОЧИРОВ, КПСС-эй Бурядай обкомой секретарь

1958 оной июлиин 3—5-да республикын культурын хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэдэхи съезд болоһон байгаа. Бурядай ажалшадай культурна ажабайдалда энэ съезд шухала событи болоо. 35 жэлэй туршада манай республика дотор хэгдэһэн культурна байгуулалтын хүгжэлтын дүнгүүд гаргагдаһан байна.

Советскэ интеллигенциин бүхы түлөөлэгшэд—наукын, литературын, искусствын, медицинскэ болон культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай, арадай гэгээрэлэй органуудай, физкультура болон спортын хүдэлмэрилэгшэд, тэрэшэлэн партийна, советскэ, ажахын хүдэлмэрилэгшэд энэ съездэдэ хабаадалсаа. Съездын урда тээ городууд болон аймагуудай культурын хүдэлмэрилэгшэдэй конференцинүүд болоһон, республиканска съездэдэ 700 гаран делегадууд һунгагдаа һэн. Культурын хүдэлмэрилэгшэдэй съезд ураһайханай бүлгэмүүдэй харалгын дүүрэжэ байха үедэ, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрые ниитын талаһаа харалгын хоёрдохи шатын ябадалда байхада үнгэрөө.

Ураһайханай бүлгэмүүдэй харалгын, культурын эмхи зургаануудые ниитын талаһаа харалгын дүнгүүдээр культурын олон эмхи зургаанууда «Эрхим библиотекэ», «Эрхим клуб», «Культурын эрхим байшан», «Эрхим кинотеатр» гэһэн хүндэтэ нэрэ олгогдоо. 300-гаад хүдэлмэрилэгшэд республикын Культурын министерствын, облпрофсоведэй хүндэлэлэй грамотаар шагнагдажа, сэнтэй бэлэгүүдые абаа.

Культурын хүдэлмэрилэгшэдэй ажал ехээр сэгнэжэ, республикын Верховно Соведэй Президиум «БурАССР-эй культурын габьяата ажал-ябуулагша» гэһэн хүндэтэ нэрэзэргэ тогтоогоо. Иимэ нэрэзэргэдэ культурын хүдэлмэридэ габьяатай байһан 25 хүн хүртөө. Тэдэнэй дунда Барагханай хүдөөгэй библиотекые даагша нүхэр Р. Е. Ешонова, Ехэ-Куналейн хоорые эмхидхэгшэ Ф. Ф. Рыжаков, Ахын Культурын байшангай ураһайханай хүтэлбэрилэгшэ Н. В. Халбаев болон бусад бии.

Тэдэнһээ гадна, нүхэд Е. К. Брун, А. В. Горох, А. П. Зирнис, Ю. Ф. Мельникова, А. Ф. Сощенко болон бусад республикын Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

Анха түрүүшынхээ хүндэтэ нэрэзэргэдэ хүртэһэн культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэд съездэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

Съездэдэ хабаадагшад республика дотороо культурын хүдэлмэриие саашадань хүгжөөхэ тухай эдэбхитэйгээр хэлсэһэн байна.

Ленинскэ национальна политикые эрид шууд бэелүүлһэнэй ашаар, Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэреэр Бурят оромнай хүгжэһэн промышленностьтай, механизированна хүдөө ажахытай республика болонхой гэжэ съезд тэмдэглээ. Республика дотор үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхагдаа, долоон жэлэй һуралсал бэелүүлэгдээд, бүгэдэниитын арбан жэлэй һуралсалда орожо байнабди. Бурят арадай маяг түхэлөөрөө национальна, удхаараа социалистическэ культура амжалтатайгаар хүгжэжэ байна.

Интеллигенциин, наукын, литературын, искусствын кадрнуудай ургалта хадаа культурна революциин тон шухала түйлалтануудай нэгэн болоно. Республика доторна научно-шэнжэлэлгын горьтойхон хүдэлмэри хэгдээ.

Гэхэ зуура, республика дотор культурна байгуулалтада, эрдэм наука хүгжөөлгэдэ, научна кадрнуудые бэлдэлгэдэ горьтой дутагдалнууд байһаар гэжэ культурын хүдэлмэрилэгшэдэй 1-дэхи съезд тэмдэглээ. Хэрбээ гуманитарна наукануудаар һонирхолтой элдэб хүдэлмэри хэһэн хэдэн арбаад эрдэмтэдтэй байгаа һаа, естественнэ наукануудые хүгжөөлгэдэ, техническэ, хүдөө ажахын наукануудаар кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ һүүлшын үе хүрэтэр анхарал хүсэдөөр табидаггүй байшоо. СССР-эй Наукануудай Академиин туһаламжаар КПСС-эй обкомой, Министрнүүдэй Соведэй хүдэлмэриин шилээд хэгдэһэншье һаань, республика дотороохи байгаалиин баялигые, үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые шэнжэлдэг научна базагүй байгаабди. Хүдөө ажахын наукануудай һалбаринууд мүн лэ һулаар хүгжэдэг байгаа, Зооветеринарна институт туршалгын станцинууд хүдөө ажахые хүгжөөхэ зорилготой, ажабайдалай элдэб асуудалнуудые шиидхэхэ асуудалнуудтай холбоо муутайгаар хүдэлдэг һэн.

Ажабайдалтай нягта холбоотойгоор хүдэлмэреэ ябуулжа, бодото асуудалнуудые шиидхэлсэхыень уряалжа, съездэ хабаадагшад наукын хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаа. Энэ зорилго бэелүүлхэ хэрэгтэ НИИК болон Наукануудай Академиин Зүүн Сибириин филиалай Бурядай группа хоёрһоо үндэһэлжэ байгуулагдаһан СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделенидэ мэдэлтэй Бурядай научно-шэнжэлэлгын комплексно институт ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Энэ хадаа экономико болон географиин, химии болон геологиин, биологи болон газарай хүрьһэ шэнжэлэлгын, тэрэшэлэн түүхын, литератүрын, искусствын таһагүүдтай, монголоведени болон тибетологиин секторнүүдтэй томо институт болохо юм.

Арадай гэгээрэлэй асуудалнууд съезд дээрэ үргэнөөр хэлсэгдэжэ, һургуулинуудтахи олон дутагдалнууд элирүүлэгдэбэ. Һургуулиин хүдэлмэриин гол дутагдал юуб гэхэдэ, бодото ажабайдалһаа һургуулинууд таһаранги байна. Һургуулинууд залуу үетэниие ажалда дуратайгаар хүсэд һурганагүй, ажал хүдэлмэридэ бэлдэнэгүй. Иимэ дутагдал арадай гэгээрэлэй бүхы хэрэгэй табисуурһаа, һуралсалай муугаар ябуулагдадаг дээрэһээ дулдыдана. Олон һургуулинууд материальна базынгаашье тулюур туйган дээрэһээ зорилгоёо дүүргэжэ шаданагүй, үхибүүдые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлжэ, һургаха арга боломжогүй. Зарим һургуулинуудта һайн мастерской, һуралсалай-туршалгын талмайнуудһаа байтагай, классуудыншье һайн таһалгануудгүй юм.

Арадай элүүрые сахилгада съезд мүн лэ анхаралаа табяа. Эндэ гол дутагдалынь юуб гэхэдэ, врачууд хүсэд хүртэнэгүй, тэрэшэлэн материальна базань муу байна.

Литература болон искусствын хүгжэлтэ, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэри, бүхы идеологическа хүдэлмэриие һайжаруулга тухай съезд дээрэ үргэнөөр хэлсэгдээ.

Республикымнай культурна ажабайдалда ехэ событи—литература, искусствын декада 1959 оной хоёрдохи кварталда Москвада болохоо байна. Литература, искусствын хүдэлмэрилэгшэд декададаа бэлдэхэ талаар нилээд хүдэлмэри хээ. Мүнөө оперо, баледэй театр хоёр шэнэ зүжэг—Аюшеевэй «Анда нүхэд» гэжэ оперо, Батуевай, Майзелиин «Инаг дуранай түлөө» гэжэ балет табяа. Эдэ хоёр зүжэгүүд авторнуудайшье творчестводо, театрыншье хүдэлмэридэ ехэшэг зохёолнууд болоно. Гэбэшье, эдэ зохёолнуудые Москвада харуулхын тулада үшөөл ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой. Ород, бурят драмын театрнууд зарим тэды творческо амжалта түйлабашье, декадада муугаар бэлдэнэ.

Декадые угтуулан, манай эндэ, мүн Москвада 800 гаран хэблэлэй хуудаһатай номуудые гаргаха ёһотойбди. Манай уранзураашадай зурагуудай выставкэ Москвада эмхидхэгдэхээр хараалагдана. Теэд, ном хэблэлгэ, зурагуудые зуралга ехэ хангалтагүйгөөр урагшаа ябана. Уранзохёолшодой, Уранзураашадай союзуудай, тэрэшэлэн Культурын министерствын хүтэлбэрилэгшэд декадада бэлдэхэ талаар ехэ һулаар хүдэлнэ.

Культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай урда ехэ зорилго табигданхай. Республика дотор 540 гаран клуб, Культурын байшан, 500-һаа дээшэ ниитын библиотекэ, 500 киноустановко, мянга гаран улаан булан, культбазанууд бии. Энэмнай ехэ хүсэн гээшэ.

Ниитэ-политическэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхада культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые партийна организацинуудай түшэг тулгуури болгохо гэһэн зорилго КПСС-эй XX съезд табиһан байна. Партиин съездын энэ эрилтэ үшөөл һулаар дүүргэгдэнэ. Манай Культурын байшангууд, клуб болон библиотекэнүүд үүргэеэ муугаар дүүргэнэ. Культурын гуламта ба политическэ хүдэлмэриин центр боложо тэдэ хүсэд шаданагүй. Предприяти, колхоз, совхозой бодото зорилгоһоо таһалдангяар хүдэлнэ.

Культурын, элүүрые сахилгын эмхи зургаанууд хүн зоной эрилтые хүсэдөөр ханганагүй. Культурно-ажаһуудалай барилга хэхэ тухай КПСС-эй обкомой VIII пленумэй шиидхэбэриие партиин горкомууд, айкомууд, Культурын, Гэгээрэлэй, Элүүрые сахилгын министерствонүүд хангалтагүйгөөр дүүргэжэ, культурын эмхи зургаануудай гэр байшангуудые барилга һулаар хүтэлбэрилнэ. Энэл шалтагаанаар VIII пленумээр хараалагдаһан культурно-ажаһуудалай барилгын түсэб хэдэн аймагта дүүргэгдээгүй. Илангаяа Хориин, Занграйн, Бичурын, Сэлэнгын, Ториин аймагуудта энэ хүдэлмэри муугаар ябана.

Культурна байгуулалтадахи дутуу дунданууд болон алдуунуудаа элирүүлжэ, урдаа табигдаһан зорилгоо тодорхойлоод, культурын хүдэлмэрилэгшэдэй съезд энэ зорилгоёо дүүргэхэ талаар хэмжээ абажа, республика дотороо соёл культураяа улам саашань хүгжөөхын түлөө гурбан жэлэй соёлой добтолго эмхидхэхэ тухай соносхобо.

Гурбан жэлэй соёлой добтолгын ехэ удхашанартай байһые хараадаа абажа, культурна байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ бүхы олониитые, бүхы интеллигенциие элсүүлхэ зорилготойгоор КПСС-эй обкомой Бюро энэ асуудалые партиин обкомой пленум дээрэ табиһан байна. КПСС-эй обкомой пленум культурын хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэдэхи съездын Хандалгые һайшаажа, культурын хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэлые эдэбхитэйгээр дэмжэхыень партийна, советскэ организацинуудые, предприяти, колхоз, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдые уялгалаа.

Һүүлээрнь республикын Верховно Соведэй сесси дээрэ культурна байгуулалтын зорилго зүбшэн хэлсэгдэжэ, культурын хүдэлмэрилэгшэдэй съездын Хандалга мүн һайшаагдаад, тодорхой хэмжээ-ябуулганууд баталагдаа.

Гурбан жэлэй соёлой добтолго эмхидхэхэ гэһэн дурадхалые бүхы олониитэ үргэнөөр дэмжэбэ. Эдэ үдэрнүүдтэ аймагай Соведүүдэй сессинүүд, предприяти болон колхозуудаар ажалшадай суглаанууд боложо, бодото уялганууд тэндэ абтана.

Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй аймагта абтаһан хэмжээ-ябуулганууд тухай хэлэхээр. Культурно-ажаһуудалай барилга хэхын түлөө түнхэнэйхид социалистическэ мүрысөө үүсхэһэн байгаа. Һүүлшын хоёр жэлэй туршада аймаг дотор 3 клуб, малшад болон механизаторнуудта 10 культбаза, стадион, 12 спортын талмай, 2 фельдшерскэ пункт, 2 магазин, 2 амаралтын гэр болон бусад баригдаа. Гурбан жэлэй соёлой добтолгодо оролсоод, түнхэнэйхид 1958—60 онуудта 10 клуб, 10 библиотекэ, малшад болон механизаторнуудта 44 культбаза, 3 амаралтын гэр, 13 стадион, хэдэн һургуули, нарайлалгын гэрнүүд болон хүүгэдэй яслинуудые бариха гэжэ уялга абаба. Бүри мүнөө жэлдэ клуб, 12 культбаза болон бусад барилга хэгдэхэ юм. Тосхонууд болон колхозуудые хүсэдөөр электрификацилха талаар хүдэлмэри хэгдэжэ байна.

Гурбан жэлэй соёлой добтолгын үедэ, эгээл түрүүн промышленность болон хүдөө ажахыда ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, үйлэдбэри дээрэ, ажаһуудалда, ниитын ажабайдалда ажалшадай культурые саашадань хүгжөөхэ, бүхы арад зонойнгоо юрэнхы болон политическэ гэгээрэлые дээшэлүүлхэ ёһотойбди. Ажалшадай дунда политическэ болон научна эрдэм мэдэрэл үргэнөөр дэлгэрүүлгэ, энхэ элүүр, культурна ажаһуудалай түлөө тэмсэл, хуушан сагай үлэгдэлнүүд—архидалга, хулигаанталга, зөөри үбэршэлгэ, мунхаг һүзэг түрэлгэ гэхэ мэтэтэй тэмсэл, арад зоной дунда санитарно-һэргылэмжын хүдэлмэриие дээшэлүүлгэ—эдэ бүтэдэ соёлой добтолго дотор горьтойхон һуури эзэлхэ ушартай. Соёлой добтолгын үедэ колхоз, совхоз бүхэндэ, предприяти дээрэ соёл культурын ёһото гуламтануудые—Культурын ордон гү, али клуб, стадион, парк, сад сэсэрлиг бариха, малай фермэнүүд дээгүүр культбазануудые байгуулха, һургуули болон медицинскэ эмхи зургаануудые бариха, городууд болон тосхонуудта модо һуулгажа, болбосон түхэлтэй болгохо, бүхы тосхонуудые кинофикацилжа, радиофикацилжа дүүргэхэ хэрэгтэй.

Культурна байгуулалтаар табигдаһан зорилгонуудай бодото дээрээ дүүргэгдэхэ байһаниинь ажалшадай суглаанууд дээрэ, аймагай болон сельскэ, сомоной Соведүүдэй сессинүүд дээрэ съездын Хандалгые зүбшэн хэлсэлгэһээ элирнэ. Уридшалан тооложо үзэхэдэ, 3 жэлэй туршада предприятинууд, колхозууд, совхозууд 170-һаа үсөөн бэшэ клуб болон культурын байшан, 60 библиотекэ, малшад болон механизаторнуудта 300—400 культбаза, зуугаад һургуулиин байшан, 30—40 больница болон амбулатори, 50—60 нарайлалгын гэр, 180 хүүгэдэй ясли болон садууд, 400 хүрэтэр ниитын бани, 100-һаа дээшэ стадион, 6000 хүрэтэр байрын гэрнүүд баригдаха ёһотой.

Малшад болон механизаторнуудта культбазануудай олоор баригдахаар хараалагдаһаниинь культурно-ажаһуудалай барилгын түсэбһөө элирнэ. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй культурно-ажаһуудалай эрилтые хангадаг иимэ формо манай республика дотор анха түрүүн бии боложо, ашатай туһатай байһанаа хүсэд харуулаа. Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри ябуулха гуламта байхаһаа гадна, культбазанууд шэнэ, социалистическэ ажаһуудалтай болоходонь ажалшадта туһална гэжэ Кударын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ, Хэжэнгын аймагай «Эрдэм» болон бусад колхозуудай культбазануудай дүй дүршэл гэршэлнэ. Эгээл тиимэһээ малшадай культбазын жэшээгээр зарим газарта механизаторнуудай культбазанууд полевой станууд дээрэ байгуулагдана. Иимэ үүсхэл ехээр һайшаалтай байна.

Малшадай, тэрэшэлэн механизаторнуудай культбазанууд культурно-ажаһуудалай хэдэн барилгаһаа бүридэнэ: эндэ байрын гэрнүүд, кинобудкатай, библиотекэтэй, радиотой, хүгжэмэй хэрэгсэлнүүдтэй уужам һаруул улаан булангууд, банинууд, магазинууд, санпунктнууд гэхэ мэтэ байха зэргэтэй. Зарим газарта гансал улаан булангые гү, али бишыхан гэрые «культбаза» гэжэ нэрлэдэг ябадал үзэгдэдэг. Тэрээнтэй эрид тэмсэхэ хэрэгтэй.

Ажалшадай дунда политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ манай бүхы интеллигенциие элсүүлхэ, культурно-гэгээрэлэй бүхы хэрэгсэл—кино, радио, ном, газетэнүүдые хэрэглэхэ гэжэ съезд зорилго табиба.

Манай интеллигенциие ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ партийна организацинуудай түшэг тулгуури болгохо, политическэ, научна эрдэм дэлгэрүүлхэ бүлгэмэй отделенинүүдэй, городой болон хүдөөгэй лекторскэ нэгэдэлнүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ зорилго табигдана.

Республика дотор наянһаа үсөөн бэшэ айлтай тосхонүүдта саг үргэлжэ хүдэлдэг киноаппаратура тодхохо, кино харуулгые һайжаруулжа үргэдхэхэ хэрэгтэй.

Ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ ном муугаар хэрэглэгдэнэ. Книготоргын, Буркоопсоюзай, тэрэшэлэн Союзпечатиин номой магазинууд, киоскнууд ехээр үсөөдэнэ, тэдэнэй зариманиинь таарамжатай гэргүй байһаар. Зарим ушарта ном уншагшадтаа хүрэжэ ошоногүй, склад болон магазинуудаар хэбтэшэнэ. Гэхэ зуура, нүүдэл наймаан, гараараа зөөжэ худалдалга муугаар эмхидхэгдэнхэй. Ном худалдадаг газарнуудые олошоруулха, олониитые, түбхын түрүүндэ комсомолшуудые, һурагшадые хабаадуулжа, ном худалдалгые һайжаруулха талаар Буркоопсоюз, Союзпечать, Книготорг ехэ хүдэлмэри хэхэ зэргэтэй. Ном тараадаг зониие урмашуулдаг болоо һаа, энэ хэрэг бүри һайжарха һэн. Олон хүнүүдые ном тараалгада хабаадуулжа, тэдэниие урмашуулха ябадалые дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй. Энэ талаар партийна, профсоюзна, комсомольско организацинууд ном худалдадаг газарнуудта туһаламжа хододоо үзүүлжэ байха ёһотой.

Ном тараалга гансал худалдаа наймаанай организацинуудай хэрэг бэшэ, библиотекэнүүд болон культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд, манай газетэнүүд уншагшадай конференци хэжэ, уранзохёолшодые уншагшадтайнь уулзуулжа, литературын шэнэ номуудые пропагандалха, рецензи, аннотаци гаргаха уялгатай.

Айл бүхэниие өөрын библиотекэтэй болгохо зорилго съездын Хандалга соо табигданхай. Энээниие дүүргэхын түлөө худалдаа наймаанай, культурно-гэгээрэлэй, һургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэд, профсоюзна, комсомольско организацинууд оролдохо ёһотой.

Городууд, аймагай центрнүүд, хүдэлмэришэдэй тосхонууд, колхоз болон совхозуудай гол буусануудые болбосон түхэлтэй болгохын тула ехэ хүдэлмэри хэхэ зэргэтэйбди. Түргөөр, ехэ гаргаша гаргангүй олон юумэ хэжэ болохоор байһые Кударын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ, Байкало-Кударын аймагай «Знамя Октября» колхозуудай, ПВЗ-гэй болон бусад заводуудай дүй дүршэл харуулна. Партийна, профсоюзна, комсомольско организацинууд олониитын хүсые энэ хэрэгтэ элсүүлхэ, эмхидхэхэ уялгатай.

Манай столицын ажалшад һүүлэй жэлнүүдтэ городоо болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадуулагдадаг болонхой. Тэдэнэр хэдэн мянган часай туршада трамвайн барилга, үйлсэнүүдые ногооруулга дээрэ хүдэлөө. Гэбэшье, КПСС-эй Улан-Удын горком, Октябрьска, Железнодорожно райкомууд, райгүйсэдкомууд бусад городууд болон тосхонуудай баян дүй дүршэл муугаар хэрэглэнэ. Жэшээнь, Кондопог городой ажалшад «Хүн бүхэн түрэл городоо болбосон болголгодо 24 час хүдэлхэ ёһотой!» гэһэн уряал гарганхай. Горькийн городто пятница бүхэн «Талмайнуудые, үйлсэнүүд болон дворнуудые сэбэрлэхэ үдэр» болгогдоһон байна. Энэ үдэр бүхы зон городоо сэбэрлэдэг заншалтай. КПСС-эй Пермскэ горком городоо болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ бүхы олониитэеэ элсүүлдэг, «Болбосон түхэлтэй городтой болое» гэһэн бюллетень гаргадаг.

Город болон тосхониие болбосон түхэлтэй болгохо гээшэ бүхы олониитын хэрэг мүн гэжэ культурын хүдэлмэрилэгшэдэй съезд тоолоо. Партиин горкомууд, айкомууд энэ хэрэгые эдэбхитэйгээр эмхидхэжэ городой, тосхоной хүн бүхэниие энээндэ хабаадуулха зэргэтэй. Энэ хэрэгтэ үйлсын комитедүүд, домуправленинүүд городоо гү, али тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо, модо тарилгада, санитарна пропагандада туһалха комиссинууд ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Тиимэ комиссинууд районно, аймагай, поселково, сельскэ, сомоной Соведүүдэй депутадууд болон эхэнэрнүүдһээ бүридэдэг юм. Үнгэрхэдөө мүнөө үедэ һайндэрнүүдэйшье болоходо үйлсэ, дворнуудаа сэбэрлэхээ болишонхой. Үйлсэ, дворнууд соогуур, колхозуудай правлениин, клубуудай хажууда обоо собоо шорой шонхор байдаг. Теэд иимэ байдал хэнэйшье һанаа зобооногүй.

Байкало-Кударын аймагай партийна организацинууд, сельсоведүүд болон колхозуудай правленитэй хамта үйлсын комитедүүдые эмхидхэнхэй. Тэдэ комитедүүд соёл культурын, ариг сэбэр байдалай түлөө тэмсэхэ уялгатай юм. Энэнь тон зүб.

Соёлой добтолгын үедэ санитарно-һэргылэмжын хүдэлмэри, ажалшадай ажаһуудалай культура эрид дээшэлүүлхэ шухала. Кяхтын аймагта ажалшадай байрануудые ниитын талаһаа хаража үзэдэг юм. Һайн байратай зониие урмашуулдаг байна. Энэ баһал шухала хэрэг ха юм. Гэхэ зуура, энээниие бүри үргэнөөр, хаа хаанагүй дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй.

КПСС-эй XX съездын, Центральна Комитедэй Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдһээ үндэһэлжэ, гурбан жэлэй туршада соёл куль[...] саашадань хүгжөөхэ бодо[...] жээ-ябуулгануудые хара[...] партиин горкомуудые, райко[...] партийна, профсоюзна, ком[...] ско организацинуудые, пред[...] колхоз, совхозуудай хүтэлб[...] шэдые КПСС-эй обкомой [...] уялгалаад, предприяти, колх[...] хи зургаан бүхэнэй хараалһа[...] жээ-ябуулгые бэелүүлхын т[...] дотоор хүтэлбэрилхыень ду[...]

Гурбан жэлэй соёлой доб[...] ямараар ябажа байһан тух[...] зондоо дуулгажа байха, шух[...] дэб формо хэрэглэхэ хэрэгтэй[...] нэй түлөө КПСС-эй Бурядай [...] Министрнүүдэй Совет соёло[...] толгоор квартал бүхэндэ ам[...] түйлаһан город болон аймаг[...] рюулагдахаар дамжуулгын [...] тугуудые байгуулжа, добт[...] түрүүлжэ ябагшадые тодор[...] түлөө жюри бии болгожо [...] Дамжуулгын Улаан тугууд[...] дууд болон аймагуудташье [...] лагдахаар хараалагдана.

Партийна, советскэ орган[...] нуудай, культурын эмхи зур[...] дай, элүүрые сахилгын, арад[...] гээрэлэй органуудай соёлой [...] годо үргэн олониитые эдэбхи[...] хабаадуулжа, үнэхөөрөө оло[...] добтолго болгожо шадаһа[...] тус добтолгын амжалта дул[...] байна бшуу. Тиимэһээ КПСС[...] комой пленумэй шиидхэбэри[...] публикын Верховно Соведэй [...] тогтоолой ёһоор, съездын Хан[...] хүдэлмэришэдэй, алба хааг[...] колхозникуудай суглаанууд [...] хэлсэн зүбшэхэ хэрэгтэй. Пре[...] ти бүхэн, колхоз, совхоз, һу[...] бүхэн, медицинскэ, культурно[...] рэлэй эмхи зургаанууд соёл [...] раяа хүгжөөхэ добтолгодо [...] тэйгээр оролсожо, манай [...] нүүд, радио энэ хэмжээ-ябуу[...] хай үргэнөөр тунхаглажа бай[...] той. Гэхэ зуура, энэ хүд[...] удаанаар эхилжэ байна. Зар[...] зарта ёһын лэ тулада юумэ [...] болоно, партиин горком боло[...] муудай зүгһөө саг үргэлжын [...] бэри хэгдэнэгүй. КПСС-эй [...] Удын горком, Хориин, Иволг[...] риин айкомууд энэ хүдэлм[...] удааржа байна.

Мүнөө үедэ сагаа хооһоор [...] гүйгөөр гурбан жэлэй соёлой [...] толго эмхидхэхэ талаар пол[...] скэ, эмхидхэлэй хүдэлмэри хэ[...] хала болоо. Бүри ойрын саг[...] далгые зүбшэн хэлсэжэ дү[...] культурна байгуулалтаар то[...] хэмжээ-ябуулга баталжа аба[...] рэгтэй. Энэ добтолгые хүтэл[...] хэ жюри байгуулха, олониит[...] сые элсүүлхэ, үйлсын комите[...] эмхидхэхэ, город гү, али то[...] болбосон түхэлтэй болгохо, м[...] риха, гэр байра бариха хэрэ[...] һалха комиссинуудые бии [...] хэрэгтэй. Гэхэ зуура, энэ [...] хүтэлбэрилгые партийна, со[...] профсоюзна, комсомольско [...] зацинуудһаа гансал олониит[...] хожо болохогүй. Ямар нэгэн [...] зорилго бэелүүлхэдээ оло[...] партийна, советскэ орган[...] нуудай хүтэлбэрилһэн лэ [...] амжалта түйлагдадаг гэжэ ду[...] шэл харуулна.

Гурбан жэлэй соёлой доб[...] амжалтатайгаар үнгэргэхын [...] республикын партийна, совет[...] ганууд, культурын эмхи зург[...] тон ехэ харюусалгатай бо[...] на. Юуб гэхэдэ, манай иимэ [...] лые РСФСР-эй Культурын [...] терство дэмжэбэ. Республи[...] дүй дүршэл Российска Феде[...] бүхы республикануудаар, [...] областьнуудаар дэлгэрүүлэг[...] Партиин райкомууд болон [...] муудай, Соведүүдэй гүйсэд[...] дай, министерствонүүдэй [...] юуб гэхэдэ, гурбан жэлэй [...] добтолгые ёһын тэдысэ бэшэ, [...] тодорхойгоор хүтэлбэрилхэ, [...] соонь дүнгүүдые гаргаха, түр[...] лэй дүй дүршэл олоной дунд[...] рааха ёһотой. Гурбан жэлэй [...] гые культурын, элүүрые са[...] эмхи зургаануудые, һургуу[...] дые үбэлэй сагта бэлдэлгэтэй [...] таар холбохо хэрэгтэй.

Гурбан жэлэй соёлой добт[...] хараалагдаһан хэмжээ-ябуул[...] дые бодото дээрэнь бэелүүлгэ[...] ажалшадай оюун бодолой, [...] культурын эрилтые үшөө һа[...] дүүргэхэ хэрэгтэ, промышлен[...] болон барилгаар, хүдөө а[...] эрид хүгжөөхэ талаар респу[...] мнай урда табигдаһан ехэ зор[...] дүүргэхэ хэрэгтэ туһалха зэр[...]

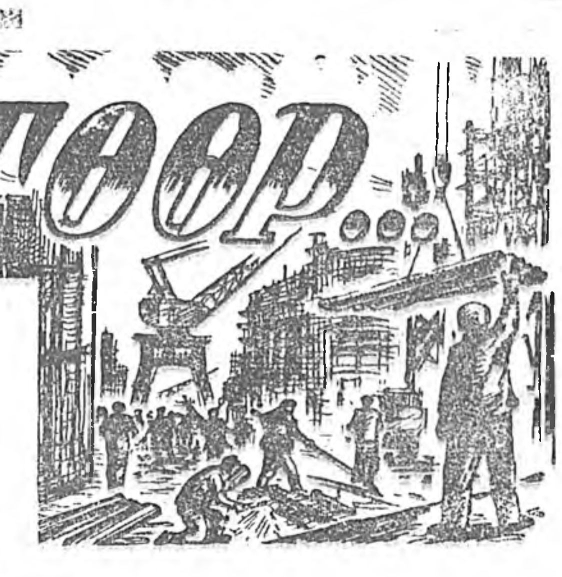

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа): 1. Чечено-Ингушска АССР-эй Шелковско хониной совхозой библиотекарь Н. Н. Затона хонишодто уншаха ном үгэжэ байна. Энэ библиотекэдэ 5 мянга гаран ном бии. 2. В. И. Ленинэй Центральна музейдэ. Эхэ оронойнгоо түб хото Москвада ерэһэн хүнүүд, харин айлшад эндэ олоороо орожо, хаража байдаг. 3. Болбосон түхэлтэй Кабанск тосхон.. Энэ тосхон Кабанскын аймагай центр юм.

Гоёор, бүхөөр, түргөөр...

Мүнөөдэр—барилгашадай hайндэр. Бурядаймнай барилгашад парти, правительствынгаа анхаралда шэн зоригто, баатар ажалаараа харюусана

☆ ☆

Барилга хэхэдэ урматай

(134 мостопоездын шулуушан Ольга Танцыревагай хөөрөөнhөө)

...э оронойнгоо саашадаа hал-...н хүгжэхэ хэрэгтэ барилгашад ...ад ехэ үүргэ дүүргэдэг гээшэ. ...ье мэдээжэ юм ааб даа. hа-...үзыт, Эсэгэ ороноо хамгаал-...дайнай үедэ hандаргагдаhан, ...агдаhан город, тосхонуудаа, ...од, фабрикануудаа... Эдэнние ...бэн заhаха, шэнээр бариха хэ-...э ороноймнай барилгашад лэ ...тар ехэ хүдэлмэри хээ бшуу. ...рэ үедэ би Воронеж городой ...жинскиин нэрэмжэтэ парово-...агонно заводые hэргээн бод-...годо хабаадалсаа hэм. Эндэ ...лхэдөө 1936 онhоо хойшо ба-...га дээрэ ажаллажа олоhон мэр-...дээ, дүй дүршэлөө хэрэглэн, ...ы шадалаараа оролдодог бай-... Бусадшье барилгашад баhал ...эмтэйгээр хүдэлдэг hэн. Удан-...гүй хоёр-гурбан жэлэй үнгэрөөд ...лада Воронеж город урдынхи-...орходоо бүри гоё hайханаар ба-...дажа, манай hэргээн бодхооhон заводшье паровоз, вагоноо бүтээжэ эхилээ hэн.

1949 онhоо хойшо Читэдэ, Улан-Удэдэ хүдэлхэдөө шулуушанай мэргэжэл шудалжа, нилээд олон барилгада хабаадалсааб. Чита городой ехэ ехэ барилгануудта хүдэлжэ, hүүлээрнь Улан-Удэдэ ерээд, паровозо-вагонно заводой барилгашан болоо hэм.

20 гаран жэл соо хэhэн ажалыемни парти, правительствомнай үндэрөөр сэгнэжэ, «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ шэн габьяатайгаар ажаллаhанай түлөө» медаляар, «Эрхим барилгашан» гэhэн хоёр значогоор шагнажа, үшөөл саашадаа ажаллаха урма зоригым бадаруулаа hэн. Тиихэдэ эрхим ажалайм түлөө үгтэhэн 10 гаран грамота, шангуудые наринаар хадагалжа ябадагби.

Мүнөө 46 хүрэбэб. Дахин 10 гаран жэл соо дуратай ажалаа үргэлжэлүүлхэ хүсэл зориг намда бии.

Барилгашад СССР-эй орден, медальнуудаар шагнагдаба

Барилга дээрэ, барилгын материалнуудые гаргадаг промышленностиие хүгжөөлгэдэ түйлагдаhан амжалтануудай түлөө шалгаржа гараhан олон барилгашад, барилгын материалнуудай промышленностиин, научно-шэнжэлэлгын болон проектнэ организацинуудай хүдэлмэрилэгшэд СССР-эй орден, медальнуудаар шагнагдаа. СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Бурядай АССР-hээ эдэ нүхэдые шагнаба:

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР

1. **Баиров** Даши Цыреновичые—«Джидастрой» трестын модошо уран дархан.
2. **Курапов** Андрей Степановичые—Улан-Удын мяха-консервын комбинадай барилгын-монтажна управлениин мастер.
3. **Новиков** Яков Васильевичые—1-дэхи барилгын трестые эрхилэгшэ.

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

1. **Козель** Андрей Ивановичые—«Бурстрой» трестые эрхилэгшэ.
2. **Константинов** Ошир Андреевичые—«Тимлюйцемстрой» трестые эрхилэгшэ.
3. **Коржунов** Николай Дорофеевичые—«Тимлюйцемстрой» трестын шулуушан.
4. **Левина** Анна Ильиничнае—154-дэхи барилгын трестын шэрдэгшэ.
5. **Овчинников** Григорий Корниловичые—«Бурстрой» трестын комплексно бригадын бригадир.
6. **Попов** Гаврил Афанасьевичые—Улан-Удын паровозо-вагонно заводой капитальна барилгын таhагай такелажник.
7. **Свежинцев** Федор Ивановичые—Улан-Удын хирпиисын заводой мастер.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

1. **Асавлюк** Анатолий Петровичые—Зүүн Сибириин түмэр харгын Улан-Удын барилгын участогай начальник.
2. **Градобоева** Мария Елизаровнае—«Джидастрой» трестын штукатурщигуудай бригадир.
3. **Земеров** Василий Борисовичые—РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын «сельэлектрострой» трестын участогай начальник.
4. **Косоротов** Михаил Александровичые—Улаh-Удын мяха-консервын комбинадай барилгын-монтажна управлениин начальник.
5. **Кузнецова** Анастасия Павловнае—«Бурстрой» трестын шэрдэгшэдэй бригадир.
6. **Танцырева** Ольга Ивановнае—СССР-эй Харгы зам бариха министерствын «Забайкалтрансстрой» трестын 834-дэхи барилгын-монтажна поездын шулуушан.
7. **Фесинко** Иван Васильевичые—«Бурстрой» трестын үйлэдбэриин предприятинуудай комбинадай модошо уран дархан.
8. **Хромов** Андрей Ивановичые—154-дэхи барилгын трестын шулуушадай бригадир.
9. **Яптуев** Даши Шойдоновичые—Улан-Удын механизированнэ шэлэй заводой шэл зүhэгшэ.

«АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

1. **Панков** Иван Васильевичые—СССР-эй Харгы зам барилгын министерствын «Востсибтрансстрой» трестын 270-дахи барилгын экскаваторай машинист.
2. **Шлипоченко** Михаил Герасимовичые—Улан-Удын заводой капитальна барилгын управлениин модошо дархан.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРhАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

1. **Дорохович** Петр Моисеевичые—Тимлюйскэ цементын заводой эрьелдэдэг пеэшэнгэй машинист.
2. **Зубрилин** Иван Михайловичые—1-дэхи барилгын трестын арматурщигуудай бригадир. (ТАСС).

Түрүү арга хэрэглэхэ

(„Бурстрой" трестын комплексно бригадын бригадир нүхэр Овчинниковай хөөрөөнhөө)

Манай республикада барилгын комплексно бригаданууд эмхидхэгдэhээр гурбан жэлhээ үнгэржэ байна. Тэрэ гэhэнhээ хойшо барилгын хүдэлмэри хараа байса hайжараа, нилээд олон гэр байранууд баригдаа. Жэшээ болгон, минии хүтэлбэрилдэг 26 хүнhөө бүридэhэн (тэрэ тоодо 15 шулуушан, 2 модошо дархан) комплексно бригадын хэhэн ажалые абажа хараа hаа, нилээд ехэ юумэн хэгдээ. Бидэнэр комплексноор ажаллажа эхилhэнhээ хойшо ехэхэн сагаа Бурядай зооветеринарна институтдай студентнэрэй хамтын байра барилгада гаргаабди.

Мүнөө 200 шахуу таhалгатай байшан барижа байхадаа комплексноор ажаллахадамнай ехэл бүтээсэтэй байна. Юуб гэхэдэ, өөhэд хоорондоо мүрысэн ажаллахынгаа хажуугаар, бэе бэедээ туhалалсажа, хүндэ хүшэр ажалые хамтаараа бүтээжэрхихэдэ бага сагшье гаргашалагдана, hайнааршье хэгдэнэ. Ингэжэ ажаллахадамнай хараалhан даабари, түсэбүүднайшье амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ.

Бригадамнай үнгэрhэн хахад жэлэйнгээ түсэбые 250 процентhээ дээшэ дүүргэжэ, хэдэн арбаад мянган түхэригэй барилгын хэрэгсэлнүүдые алмаа. Манай дунда түрүү хүдэлмэришэд олон юм. Жэшээлхэдэ, шулуушад Ф. Дубас, М. Леонов, Н. Ширабон гэгшэд үдэр бүриингөө даабарие 200—250 процент хүрэтэр дүүргэжэ байдаг.

Тиихэдэ бригадымнай гэшүүд июль hара соо 300 гаран кубометр хана бодхоохо түсэбтэй аад, 750 кубометр бодхоожо, барилгашадай Үдэрые амжалта ехэтэйгээр угтаба.

Мүнөөдэр тэмдэглэжэ байгаа барилгашадай Үдэрөөр дашарамдуулан республикынгаа бүхы барилгашадые саашадаа ажал хүдэлмэреэ бүри hайжаруулхын тула комплексно бригадануудые үргэнөөр эмхидхэхыень уряалнаб.

...ргана, хүгжэнэ шахтёрнуудай город

...дань сагаан тала байhан Га-...а-Нуурай эрьедэ, мүнөө тад ...о болоо. Томо томо сагаан бай-...гууд, таримал ногоон садууд ...ёрнуудай hаяхан бодоhон го-...е гоёон шэмэглэнэ.

...синоозерск городто hүүлэй ...жэл соо hургуулиин хэдэн ...ан, 320 хүнэй hууритай клуб, ...ухибүүнэй байха яслиин гэр, ...э соо 10 тонно хилээмэ болон ...кэ бариха завод баригдажа. ...лалгада үгтөө. Тиихэдэ 400 ...үдэй hураха hургуулиин бай-..., 16 гектар газар эзэлhэн горо-...парк баригдажа, байгша оной ...этэр ашаглалгада үгтэхөөр ха-...агдана. Баhа 1700 квадратна ...байрын гэрнүүдэй, ЦЭС-эй ба-...ые дүүргэжэ, 3 мянган кило-...час хүсэтэй 2 турбина ашаг-...ада үгэхэ, Селендумын станок ...элгын заводой дэргэдэ элек-...станци, шлакоблок болон извест-...гаргаха заводуудые, бусадшье ...барилгануудые хэхээр хараал-...ди.

...түсэбөөр хараалhан барилгануу-...амжалтатайгаар дүүргэхын ту-...барилгашаднай өөhэд хоорондоо ...алистическэ мүрысөө дэлгэ-...ээд, мүнөө эршэмтэйгээр ажал-...а байна. Мүн барилгын түрүү ... дүршэлнүүдые ажал дээрэ ...нөөр нэбтэрүүлхые, машина, техникээ ашагтайгаар хэрэглэхые тэдэнэр оролдожо байдаг. Энэ талаар нүхэр Скрипниковэй хүтэлбэрилдэг комплексно бригадын шулуушад ехэхэн оролдолго гаргадаг. Энэ бригадын гэшүүд гэр байра барихадаа үдэр бүри даабари, түсэбөө үлүүлэн дүүргэдэг, гаргашалдаг хэрэгсэлнүүдээ ехээр алмажа байдаг юм. Үнгэрhэн хахад жэлэйнгээ түсэбые энэ бригадынхид 133 процент дүүргэжэ, алмаhан хирпиисээрээ 4 байратай гэр баряа.

Мүн бусадшье барилгашаднай түрүү нүхэдэйнгөө жэшээгээр ажаллажа, барижа байhан городойнгоо түхэл шарайе гоёон шэмэглэхын түлөө үсэд нэтэрүүгээр оролдоно.

Хэрбээ энэ жэлдэ 12 миллион түхэригэй барилга манай управленидэ хэгдээ hаа, 1959 ондо 50 миллион түхэриг энэ хэрэгтэ гаргашалагдахаар түсэблэгдэнхэй. Тиихэдээ барилгымнай далайса энэ жэлэйхидэ орходоо 4 дахин ургажа, Холбоолжон нютагта хирпиисын завод, ГРЭС-эй үйлэдбэриин предприятинуудай базанууд, мүн промышленностиин томо барилганууд хэгдэхээр хараалагдана.

В. Черныш, Гусиноозерск городой барилгын управлениин начальник.

Тоо, баримтанууд

☆ 1933 ондо «Бурстрой» трест 757 мянган түхэригэй барилга хэhэн байна. Тэрэ үедэ эндэ оройдоол 159 хүдэлмэришэн бии hэн.

1958 ондо энэ трестын барилгашадайнь тоо 2 мянганда хүргэгдөө, 47 миллион түхэригэй барилга хэгдэхэ.

☆ 1965 ондо барилгын зарим хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэ байгша онойхидо орходоо: цемент—2,2 дахин, сонхын шэл—2,5 дахин, гэрэй хана бариха хэрэгсэлнүүд—7 дахин, барилгын известко үйлэдбэрилгэ 3 дахин ехэдхэгдэхэ байна.

☆ Манай республикада хэгдэhэн шэл, цемент болон отологдоhон модоной 60 процентнь экономическа хүршэ районуудта эльгээгдэдэг юм.

hайндэрөө шэнэ амжалтаар угтаба

hүүлэй гурбан жэлэй туршада үнеэдэй типовой 3, тугалай 3 байрануудые Самсаал, Очириха, Ксановка гэжэ газарнуудта барижа, малаа оруулаабди. Тэндэхи малшадта культбазануудые, 30 гаран байрын гэр барижа, зохидоор түхеэрээбди. Энэ хугасаа соо хонидые кошарно-базова аргаар хурьгалуулжа, түлжүүлхэ 6 типовой (2500 толгойн) байрануудые баряабди.

Мал ажал дээрэ хэгдэhэн барилгын аша үрэ харагдаа. Малаа шэнэ түрүү аргаар харууhалдаг болоhон сагhаа хойшо hү haалга 2—3 дахин нэмээ. Hooho хайшалалгашье нилээд дээшэлээ. Гэхэhээ гадна, малшадай хүдэлмэри ехэ хүнгэдөө. Дүүжэн харгытай дал соо тэжээл оруулха, шэбхэ, аргалыень гаргаха хүдэлмэри түргэн, хүнгэнөөр хэгдэнэ. Колхоз дотор 22—25 хүнhөө бүридэhэн саг үргэлжын барилгын бригада хүдэлдэг юм. Тэрэнние дүй дүршэлтэй дархан Дымбрыл Дылгыров хүтэлбэрилдэг. Үбэлэй сагта тус бригадада 50 гаран хүн болодог.

Энэ бригада мал ажалай барилга хэхэhээ гадна, 600 центнер багтаамжатай овощехранилищи, шубуунай байра, тээрмэ, гахайн байра, типовой полевой стан баряа юм. Бүхы барилгаяа типовой проектын ёhoop хэнэ. Бригада мүнөө автогараж хушаха, шулуун бани бариха хүдэлмэритэй. Саашадаа хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй байрын гэр, нарайлалгын таhагтай колхозой больница, ясли бариха hанаатайбди.

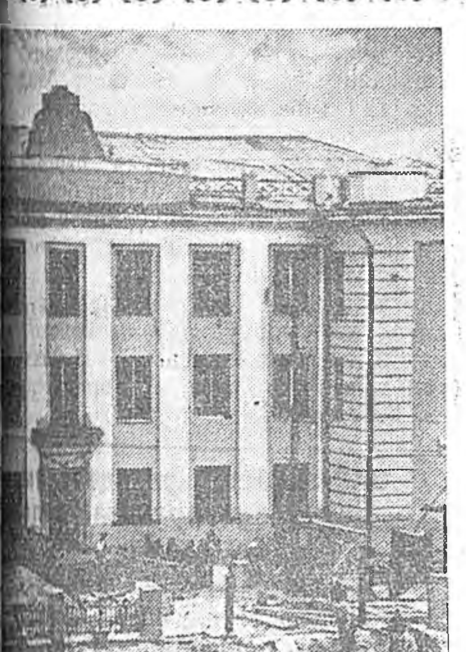
Ниитын ажахыда хэрэгтэй барилга хэхынгээ хажуугаар тус бригадынхид колхознигуудта 60 гаран гэр баряа. Мүн силоснэ түхеэрэлгэнүүдые барилгада гол түлэб эдэнэр хабаададаг юм. Энэ жэлдэ силос дараха 300 тонно багтаамжатай траншейн барилгада ябажа байнад.

Манай колхозой барилгашад энэ жэл хонидой, шубуунай, тугалай нэжээд байра, 1 культбаза, тээрмэ, 10 гаран байрын гэр, сепараторна пункт, колхознигуудта (колхозой центртэ) уhа бүлэхэ станциин барилга дүүргэжэ, барилгашадай Үдэрые угтаа. Тэдэнэр барилга хэхэ 7 hарынгаа түсэбые 130 гаран процентээр дүүргээ.

Б. Хубанов, Закаменай аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Ажалай баатар

ОЧЕРК

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Шойбон Цыбиковэй барилсажа байhан hургуулиин байшан.

Ш. Ц. Цыбиков.

Наран үшөө гараадүй. Мүргэн...тагай эндэ, тэндэ тааруугаар ...удаг айлнууд hаял бодожо бай-...н хэбэртэй, hамгад бэреэдүүд мо-...он хүнэгүүдээ hугадаа хабшуу-...ад, дал хорёо руугаа яаралтай-...ар гэшхэлнэ.

Энэ үедэ Цэбэгэй дунда хүбүүн Шойбоншье газаа гарашоод, үглөөнэй сэлмэг агаар сээжээрээ дүүрэн ...рожо, юундэшьеб даа зүүн ураг-...а харашоод, үглөөнэй улаан на-...най гарахые хүлеэн зогсожо ...йгаа бэлэй. Теэд энэ үглөөнэй ...аан нарые тэрэнэй угтаашьегүйдэ ...агүй байгаа. Ушарынь Шойбо-... 11-тэй байхада наhатай боло-...н аад, хүндөөр үбшэлhэн тэрэ-...й эсэгэ Цэбэг гэдэг нэгэтэ үглөө-...үр хара хүшөөр унтариhaa бодожо, хүбүүдээрээ хүтэлүүлэн газаа гараба. Тиигээд дунда хүбүүгээ хажуудаа дуудажа асараад: «Зай, Шойбомни, шимнил ажалша бэрхэ болохо байхаш. Теэд хэрбээ холые мордохо гээ hаа, тээ тэрэ үглөөнэй улаан наранаар гэртэhээ гараарай» гэжэ hүүлшынгээ юрөөл үгэ хэлээ бэлэй.

Уданшьегүй хахад hара шахуу сагай үнгэрөөд байхада Дээдэ Үдын гол гудамжада бурят дэгэлтэй, шобогор малгайтай залуухан хүбүүн үзэгдөө бэлэй. Түрүүшээр Шойбон Дээдэ Үдэдэ ерээд байхадаа томо сагаан байшангуудые ехэл hонирхон харадаг, аргагүй hайхашаадаг байгаа. Эндэхи гэр байшангуудые Шойбоной харахада холын Курумканай аймагта hуужа байhан бурядуудай тэрэ сагайнь урсахан гэрнүүд зуруулайл хорообходо адли тэрээндэ үзэгдөө hэн.

Түрэл нютагhaa Дээдэ Үдын завод, фабрикануудта хүдэлхэ зорилготой гаража ерэhэн Шойбон hанаа зүүдэндээшье оруулаагүй томо томо сагаан байшангуудые нюдөөрөө харахадаа, иимэ гэрнүүдые барилсаhайб гэжэ hанаандань оробо. «Теэд ямар эмхи зургаанда ажалда орохоёо гүйлта барихаб, хэндэ туhалуулхаб. Ябаhан лэ газарта таняагүй хүнүүд» гэhэн hанал бодол Шойбоной толгой cooho нилээд удаан саг соо гарабагүй. Тиигэжэ элдэб hанал бодолдо дарагдан ябатараа хэзээ нэгэтэ дуулаад ойндоо бүхөөр хадуужа абаhан «Здравствуйте!» гэжэ үгэеэ нэгэород хүнтэй уулзахадаа зүрхэлжэ ерээд лэ хэлэжэрхибэ. Харин тэрэ хүн урдаhaань гайхангяар хаража байтараа нэгэ бага энеэбхилээд. «Сайн байнат!» гэжэрхёод, баруун гараа hарбайба. Шойбоншье ород хүнhөө бурят үгэ дуулаhандаа ехээр баярлажа, барилгашан болохо гэhэн hанал бодол тухайгаа шэнэ танилтаяа хани халуунаар хөөрэлдэжэ ороо hэн.

hүүлээрнь хэды хоноод, Шойбоншье зориhоноо хүсэлдүүлэн, Улан-Удын барилгын эмхи зургаануудай нэгэндэ элдэб хүдэлмэри хэгшээр оробо. Тэндээ хоёр жэл шахуу саг соо хүдэлөөд байхадань, сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь «Бурстрой» трестдэ модошо дарханаар ажаллахыень зурадхаhан байгаа.

Тэрэ гэhээр 22 жэл үнгэрөө. Мүнөө Шойбон Цыбикович ондоохон хүн болошоо даа. Ядахадаа тэрэнэй гарынцье үни удаан саг соо ходо ажал хэжэ ябаhан хадаа барбагар бүдүүн аад, хүрин хара үнгэтэй болошоо. Нюур, шарайншье наhатай болоходоо хубилаа юм ааб даа.

—Би гэрэй орой хушагшаар, жоолоб хэгшээр, модошо дарханаар 20 гаран жэл соо хүдэлжэ байнаб. Энэ үе соо бага наhандаа hанажа ябаhан hанал бодолоо хүсэлдүүлээб даа. Тиихэдэ түрүүшынхеэ хараhан гэрнүүдни мүнөө набтархан болошоо шэнги. Тэдэнэй хажууда бүришье томо гэрнүүд баригдашоо. Бишье тэрэ гэрнүүдые барилсаhан байхаб. Мүнөө Ленинэй үйлсэдэ холоhоо харагдажа байдаг оперо, баледэй театрын байшан минии гараар хушагдаhан байха. Эндэл 20 гаран жэл соо олоhон дүй дүршэлөө, мэргэжэлээ харуулаа, гаргаа бэлэйб,—гэжэ Шойбон Цыбикович урмашан хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье нүхэр Цыбиковэй 10-аад жэлэй саада тээ түмэрөөр хушаhан гэрнүүд мүнөө болотор шэнэхэн зандаа тобойжо харагдадаг. Тэрэнэй Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда мордохынгоо урда тээ хушаhан сэмбэ нэхэдэг фабрикын байшан, хэдэн арбаад байрын гэрнүүд нара hалхинда, саhа бороондо яагаашьегүй байдаг.

Барилгашан Шойбон армидашье ябахадаа өөрынгөө дуратай ажалаа үргэлжэлүүлжэ байгаа. Тэрэ дайнай үедэ Чита городhoo зүүлжээ 77-дохи разъездэ албаяа хэжэ байхадаа, нимгэн түмэр аяга, шанагаhaa эхилээд, ведро, тааз гэхэ мэтын элдэб амhартануудые дархалдаг hэн. Шойбоной дархалhан амhарта соо солдадууд хоолоо хэжэ ябахадаа тэрэние магтан хөөрэлдэдэг бэлэй.

Дайнай илалта түгэлдэрөөр дүүрэхэдэнь Шойбоншье түрэл Улан-Удэ городтоо бусажа, хуушан ажалаа дахин үргэлжэлүүлжэ эхилээ hэн.

Шойбон Цыбикович 50 гаран наhатай болобошье, үшөөл хүнгэн солбон зандаа, үдэртөө кормоёо холо үлүүлэн дүүргэжэ байдаг. Тэрэ шэнээр баригдаhан хэдэн дабхар гэрэй орой хушахадаа шадамар бэрхэ, нэгэл бүтээхэ гэhэн ажалhaa hалан hандангүй зоримгойгоор хүдэлдэг юм.

—Гурба-дүрбэн дабхар гэрэй оройе түмэрөөр хушаха гээшэ тиимэшье амархан хэрэг бэшэ юм. Теэд энэ ажалда Шойбон абгамнай дэншье hаа таарашоо юм даа,—гэжэ тэрэние таниха нютагайнь хүнүүд хөөрэлдэхэдөө:—Шойбоншни бага ябахадаашье хашаа хорёо дамжахадаа шуран солбон юм hэн,—гэлсэдэг. Үнэхөөрөөшье, «Хүн болохо—багаhaa, хүлэг болохо—унаганhaa» гэжэ сэсэн мэргэнээр хэлэгдэдэг арадай аман үгэ эгээл Шойбон Цыбиковичтэ хабаатай бэшэ гү?

Мүнөө Шойбон Цыбикович барилсажа байhан hургуулиингаа орой дээрэ гарашоод, сэбэр агаар гэртэ оруулжа байха түмэр сорго дархалжа байна. Энэ соргоёо хэхэдээ шадамар гээшэнь аргагүй. Хабтагай лист түмэр абаад лэ, модон алхаар нэгэ хэды ураханаар тоншоhонойнгоо hүүлээр дүрбэн углуутай сорго бүтээжэрхибэ. Энэнь ямаршье түмэршэ дарханай бүтээhэн соргоhoo дутахагүй. Тиимэл хадаа Шойбон Цыбикович сорго, жоолоб дархалхадаа даабари, түсэбүүдээ ходо 150—200 процент дүүргэжэ байдаг юм. Мүн өөрынгөө мэргэжэлдэ хэдэн арбаад хүниие hургаа.

Нүхэр Цыбиков гансашье городой барилгада хабаадалсадаг бэшэ, мүн хүдөө нютагуудта боложо байhан ехэ ехэ барилгануудта эльгээгдэжэ байдаг. Хаанашье яба—ажалдаа үнэн сэхээр хандадаг Цыбиковтэ «Бурстрой» трест грамота, шангуудые нэгэнтэ бэшэ барюулжа, тэрэнэй нэрые Хүндэлэлэйнгөө самбарта саг үргэлжэ бэшэжэ байдаг.

Бидэнэрэй Шойбон Цыбиковичтэй хөөрэлдэhөөр байтар хажуудамнай нэгэ залуухан хүн, хараха янзада барилгашан хэбэртэй, бии боложо, барилгашадай суглаанда уриhан билет нүхэр Цыбиковтэ барюулба. Тиигээд нэгэ бага гайхангяар:—Би хэзээ тандал адли суглаа хураалда ябажа байдаг болохо гээшэ биб,—гэжэрхёод, энеэбхилжэ байhан Шойбон Цыбиковичын шарайе ажаглан байгаа hэн.

—Афанасий, хүдэлхэл хэрэгтэй, үшөөл залуу гээшэш,—гэжэ Шойбон Цыбикович дарууханаар хэлээд, суглаанда ошохоёо оперо, баледэй театрын байшан тээшэ гэшхэлшоо hэн.

М. ГОНЧИКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүүшын агрегадай ашаглалгада ороһон сагһаа хойшо Куйбышевска ГЭС-тэ хүдэлмэрилэгшэд. Зүүн гарһаа: станциин ахалагша инженер Ярополк Иванович Борисанов, дежурна машинист Валентин Васильевич Терехин, дежурна монтёр Зинаида Дмитриевна Чавкина, дежурна слесарь Эфес Сидорович Потытников, станциин дежурна инженерэй туһалагша Станислав Станиславович. Репкевич, дежурна машинист Владимир Александрович Кузнецов, дежурна механик Виктор Николаевич Жаринов, станциин центральна пультые хүдэлгэдэг дежурна Зоя Александровна Вальцифер, дежурна машинист Григорий Яковлевич Бреднев, дежурна слесарь Степан Иванович Веденин, ахалагша дежурна монтер Анатолий Федорович Шибанов, халаанай начальник Сергей Васильевич Раковский, подстанциин дежурна инженер Валентина Алексеевна Устинова, дежурна машинист Василий Григорьевич Смирнов, подстанциин дежурна техник Василий Иванович Жигунов.

ТАСС-эй фотохронико.

Барилгашадай түрүү зэргэдэ

«Куйбышевгидростройн» олон мянган хүдэлмэришэд Куйбышевска ГЭС-ые ашаглалгада оруулһанай билтарма ехэ баяр бүхы совет арадтай хамта тэмдэглэжэ байна. Манда үзүүлһэн ехэ этигэл найдабариинетнай харюулжа шадабабди гэжэ барилгашад, хабсаргагшад сэдьхэлээ ехээр ханан, партиин Центральна Комитедтэ, правительствода, бүхы совет арадта элидхэжэ байна.

1950 онһоо хойшо гидроузелай олон мянган барилгашад социалистическэ Эхэ оронойнгоо һүр хүсые улам бэхижүүлхэ гэһэн нэгэн эрмэлзэлгэдэ абтан, орёо оньһон зорилго бэелүүлжэ, айхабтар хүндэ бэрхэшээлнүүдые дабажа гараһан байна. Тиихэдэ барилгын эгээл харюусалгатай участогуудта, хүдэлмэришэдэй түрүү зэргэдэ хододоо коммунистнууд хүдэлжэ, шэн габьяата, үсэд шанга, һүбэлгэн ухаансар ажалай үльгэр жэшээ харуулжа ябаа.

Барилгын эхилһэн түрүүшын жэлдэ Жигулида ажал хүдэлмэриин һаял эхилжэ байхада, электроэнергиин, түмэр замай үгы байхада, зүүн эрьеын районой партийна организаци (секретариинь нүхэр Иванов) экскаваторнуудые али болохо түргөөр хабсархын түлөө, ГЭС-эй нүхэнһөө түрүүшын шанага шорой гаргаха эрхэ олохын түлөө социалистическэ мүрысөө барилгашадай дунда дэлгэрүүлээ һэн. Тэрэ мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн коммунист Владимир Колобаев ГЭС-эй нүхэнһөө түрүүшын шорой гаргаха зол хүндэдэ февралиин 18-да хүртэһэн байна. Энэ үдэрһөө эхилэн Волгын эрье шадар гидростанциин нүхэн малтагдажа, хаалтын шорой обоологдожо эхилээ бэлэй.

Ажал хүдэлмэри улам үргэдэжэ, барилгын түрүүшүүлэй тоо үдэр ерэхэ бүри олошорбо. Нүхэд Евец, Костенко, Осипов гэгшэд комплексно бригадануудые байгуулха гэһэн үүсхэл гаргаа, нүхэд Лямин, Коковкин болон бусад механизаторнууд машина, механизмуудай проектнэ хүсые үлүүлхын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлһэн байна. Иигэжэ үүсхэл эдэбхи гаргаһан хүнүүдые олон арбаадаар нэрлэхэдэ болоно.

Барилгашадай иигэжэ шэн габьяатаар хүдэлмэрилһэнэй ашаар гидростанциин нүхэн малтагдажа, хаалтань бодхоогдоод, үйлэдбэриин базын байгуулагдаһанай һүүлээр эндэхи гол барилга болохо гидростанци болон уһа гаргаха плотина тээшэ бетон таһалгаряагүйгөөр ябуулжа байха гэһэн шухала зорилго амжалтатайгаар шиидхэгдээ һэн.

Гайхамшаг үүсхэл гаргаһан шэнэ шэнэ хүнүүдэй нэрэ олондо мэдээжэ болобо. Жэшээнь, коммунист электрогагнууршан, Социалистическэ Ажалай Герой нүхэр Улесов гурбан жэлэй нормо 1953 ондо дүүргээд, металл гагнаха шэнэ арга барилгада эгээл түрүүн нэбтэрүүлһэн байна. Шофёр нүхэр Музлов бүтээсэ ехэтэй автомобильнуудай звено эмхидхэхэ талаар үүсхэл гаргаа һэн. Уһанай хоорондуурнь гараха плотинын барилгын түрүү участогай главна инженер нүхэр Комиссаров блогуудые хэб хэрэглэнгүйгөөр бүтээхэ арга дурадхаа. ГЭС-2 барилгын хоёрдохи участогай начальник, коммунист нүхэр Масловский хабсармал блогуудые бетоноор бүтээхэ үүсхэл гаргаһан байна.

Куйбышевска ГЭС-эй 1955 ондо баригдажа байхада хэдэн олон хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд Эхэ оронойнгоо аша туһада шэн баатар ажал хэжэ, алдар сууда гараа. Экскаваторщигууд Худяков, Ратавнин, Клементьев. Дюков, шофёрнууд Ломакин, Семенец, Балденков, электрогагнууршад Слепов, Антонец, крановщигууд Немасев, Безрукавный, районой главна инженер Бидоноков, ахалагша прораб Смирнов, участогай начальник Комиссаров болон бусад олон хүнүүд тэдэнэй дунда бии.

Барилгашадай эршэтэ шанга ажал хэдэн удаа үндэр дээдэ шангаар тэмдэглэгдээ. Тэдэнэр СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан тугта 4 дахин хүртэһэн байна.

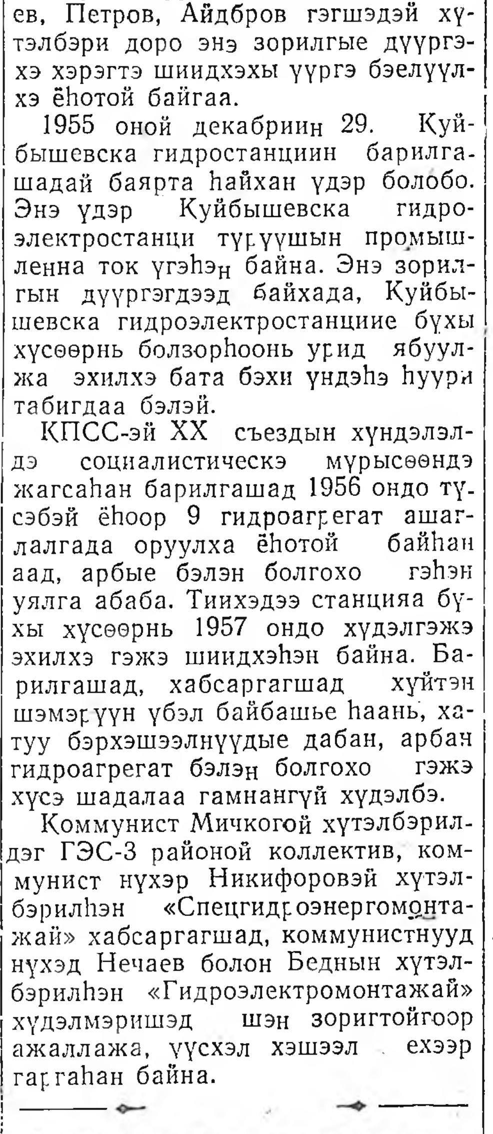
1955 оной октябриин 30—31-дэ Волга хаагдаба. Шофёр-коммунист Игнатьев понтонно хүүргэһөө түрүүшын бетонно пирамида буулгаба. Октябриин 31-дэ понтонно хүүргые зубшуулан үргэлжэ зурыһан сагаан пирамиданууд бодхоогдоо һэн. Волга 19 час соо хаагдаһан байгаа.

Волгые хаажа, ГЭС-эй нүхэндэ уһанай хүсэн ороһоной һүүлээр түрүүшын агрегадуудые 1955 ондо бэлэн болгохо гэһэн гол зорилго табигдаба. Агрегат хабсарха хүдэлмэри эрхилдэг организацинууд коммунистнууд Никифоров, Нечаев, Петров, Айдбров гэгшэдэй хүтэлбэри доро энэ зорилгые дүүргэхэ хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ бэелүүлхэ ёһотой байгаа.

1955 оной декабриин 29. Куйбышевска гидростанциин барилгашадай баярта һайхан үдэр болобо. Энэ үдэр Куйбышевска гидроэлектростанци түрүүшын промышленна ток үгэһэн байна. Энэ зорилгын дүүргэгдээд байхада, Куйбышевска гидроэлектростанциие бүхы хүсөөрнь болзорһоонь урид ябуулжа эхилхэ бата бэхи үндэһэ һуури табигдаа бэлэй.

КПСС-эй XX съездын хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөөндэ жагсаһан барилгашад 1956 ондо түсэбэй ёһоор 9 гидроагрегат ашаглалгада оруулха ёһотой байһан аад, арбые бэлэн болгохо гэһэн уялга абаба. Тиихэдээ станцияа бүхы хүсөөрнь 1957 ондо хүдэлгэжэ эхилхэ гэжэ шиидхэһэн байна. Барилгашад, хабсаргагшад хүйтэн шэмэрүүн үбэл байбашье һаань, хатуу бэрхэшээлнүүдые дабан, арбан гидроагрегат бэлэн болгохо гэжэ хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлбэ.

Коммунист Мичкогой хүтэлбэрилдэг ГЭС-3 районой коллектив, коммунист нүхэр Никифоровэй хүтэлбэрилһэн «Спецгидроэнергомонтажай» хабсаргагшад, коммунистнууд нүхэд Нечаев болон Бедныn хүтэлбэрилһэн «Гидроэлектромонтажай» хүдэлмэришэд шэн зоригтойгоор ажаллажа, үүсхэл хэшээл ехээр гаргаһан байна.

Куйбышевска гидроэлектростанци 15 миллиард үлүүтэй киловатт-час электроэнерги үйлэдбэрилөөд байна. Жигулидэхи агуухэ барилгые мүнөө гүрэнэй комиссида тушаажа үгэхэ бэлэдхэл хэгдэжэ байнхай. Зураг дээрэ: Куйбышевска ГЭС-эй машинна зал соо. Станциин дежурна инженерэй туһалагша Станислав Станиславович Репкевич, электромонтер Нина Николаевна Яблонко ажаллажа байна.

ТАСС-эй фотохроникс.

1956 оной декабриин 31-дэ Куйбышевска ГЭС-эй аяар 12 агрегат промышленна ток Эхэ орондоо үгэжэ эхилээ һэн.

1957 он эхилбэ.

Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөөндэ оролсон, барилгашад, хабсаргагшад урдань абаһан уялгаяа дахин хаража үзэхэдөө, станциие бүхы хүсөөрнь ноябриин 7-до хүдэлгэжэ эхилхэ гэжэ шиидхэбэ.

№ 1 районой хүдэлмэришэд Агуухэ Октябриин һайндэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө үсэд шангаар тэмсээ. Жэлэй эхиндэ энэ район хүндэ хүшэр байдалда оробо. Гидростанциин зарим таһагууд уһанда булагдаһан байна. Тэдэниие хатааха шухала байгаа. Районой хүдэлмэришэд ушарһан бэрхэшээлнүүдые дабажа шадаад, барилгынгаа болзорые хороогоо. Июль һарада хэгдэһэн хүдэлмэриин дүн ниитэ партийна суглаан дээрэ согсологдожо, ноябриин 7-до бэшэ, харин бүри наана—октябриин 15-да агрегадуудаа хүдэлгэжэ эхилхэ гэһэн болзор гаргагдаба.

Барилгын болзор хороохо гэһэн № 1 районой хүдэлмэришэдэй үүсхэлые «Спецгидроэнергомонтаж» управлениин, «Гидроэлектромонтаж» участогай болон бусад хэдэн подразделенинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд дэмжэбэ. Агрегадуудай хубинень суглуулжа тодхохо, тэдэниие бүхэли болгожо хабсарха болзор хороохо тухай асуудал хэлсэгдэбэ. Агрегадай түрүүшын мөөри хабсаргалгада хоёр һараһаа үлүү саг гараба. Харин нүхэр Бугаевай бригада һүүлшын мөөриие оройдоол 26 үдэр соо суглуулжа хабсарһан байна.

Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойдо бэлэдхэн, барилгын бүхы хүдэлмэришэд бэе бэедээ туһалалсан, хамтаараа хамһан ажалаа бүтээхэ гэжэ оролдодог байгаа. Станциин барилгашадай арматураяа болзор соонь хабсаргажа шадахаар бэшэ байхадань, зүүн эрьеын арматурщигууд тэдээндэ ерэжэ туһалаа һэн. Шлюзуудые нээхэ, хааха байшангые болзор соонь бүрин дууһахаар бэшэ байна гэжэ тодорходонь, промышленна, гражданска барилгын хүдэлмэрилэгшэд ерэжэ туһалалсаа һэн.

1957 оной октябриин 14—ГЭС-ые бүхы хүсөөрнь ябуулһан үдэр—барилгын түүхэдэ мартагдашагүй гайхамшаг үдэр боложо ороһон байна. Куйбышевска ГЭС-эй бүхы 20 гидроагрегат хүдэлжэ эхилээ гэжэ гидроузелай эбтэй эетэй барилгашадай коллектив Коммунистическэ партида, правительствода элидхэһэн байна.

Мүнөө үедэ Волга дээрэ баригдаһан энэ асари ехэ гидроэлектростанци 16 миллиард киловатт-час электроэнерги үгэжэ дүүргэхээ байна.

Жигулиин оршондохи хизаар Куйбышевска гидроузелай баригдаһанһаа хойшо түхэл шарайгаа түргөөр хубилгажа байна. Волгын эрьедэ томо томо предприятинууд баригдана. Һаяхан манай хүдэлмэришэдэй бариһан цементно-шиферно комбинадай түрүүшын ээлжээн бэлэн болоо.

Химическэ промышленность хүгжөөхэ һүр жабхаланта түсэб хараалһан КПСС-эй ЦК-гэй майда болоһон Пленумэй шиидхэбэриие барилгашад урма баяртайгаар угтаба. «Куйбышевгидростройн» орон дотор эгээ томо заводуудай нэгэн—хэмэл каучук бүтээхэ Ставропольско завод барижа байна.

Манай коллективэй гараар бүтэһэн, дэлхэй дээрэ эгээл томо Куйбышевска ГЭС саг үргэлжын ашаглалгада оруулагдаба гэжэ барилгашаднай айхабтар ехээр омогорхожо, партиин үгэһэн ямаршье ондоо даалгабариие амжалтатайгаар дүүргэхээр эрид шиидэнхэй.

А. КРАСНУШКИН,
«Куйбышевгидростройн» партийна комитедэй секретарь.

Хээрын үбһөөр силос дарана

Кударын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхоздо халаахай, үбһэ ногоогоор силос дарагдажа байна.

Силос даралга дээрэ хамта 150 колхозник, һургуулиин үхибүүд хабаадана. Энэ ажалда хоёр морин жатка, универсальна гурбан трактор, гурбан автомашина болон гар хажууршад ябажа, гурбан үдэр соо 300 центнер силос дараа.

Силос даралгада трактористнууд Н. Мункуев, Б. Цыренжапов, Г. Ранжуров, шофёрнууд Б-Д Батомункуев, Б. Тулбуреев гэгшэд илангаяа һайнаар ажаллана.

Хээрын үбһөөр силос дарагдажа үргэлжэлһөөр.

М. Очиров.

Манай эндэ август һарада

Хизаар ороноо шэнжэлэгшэ финологой тэмдэглэл

Августын түрүүшын хахадта (түрүүшын 10 хоног) сэлмэг, дулаан үдэрнүүд байхаяа һаатадаггүй.

Зунай эгээ халуун үдэр агаар 40 градус хүрэтэрөө халадаг. Тиимэ халуун 1936 оной августын 5-да Улан-Үдэдэ болоһон байна.

Һарын һүүлээр заримдаа хойто зүгһөө хүйтэн һалхин ерэжэ, бороо ородог, үндэр хадын оройгоор саһан ородог. Август һарада, илангаяа түрүүшын хахадта сэсэглэдэг ургамалнууд бии гээшэ.

Энэ үедэ Байгалай эрье шадар элдэб сэсэг һалбардаг байна. Юуб гэхэдэ, тэндэ зун хожомдожо болодог. Хада уулаар, тала дайдаар баһал сэсэг ургадаг. Тиихэдэ зарим ургамалнууд сэсэгээ гүбижэ, тэрэнэй үрһэн унажа тарадаг юм.

Август соо хаа хаанагүй жэмэс болбосордог. Мойһон, нэрһэн, үхэр нюдэн, зэдэгэнэ, һарын һүүлээр шасаргана, һамар, алирһан эдеэшэхэ.

Һарын эхеэр бороо хура элбэг байгаа һаа, һархяаг мөөг элбэгээр ургадаг. Августын тэн багаар хуһанай набша шаралжа захалдаг. Тиигээд һарын һүүл болотор хуһанай набша хуу шаралха. Модоной набшаһан мүн лэ үнгөө хубилдаг.

Энэ үедэ үгэрсэ, помидор эдеэшэжэ, тэрэнэй үрэ хуряагдана. Хартаабха бүри томо болодог.

Һарын хахадаар гү, али зарим газарта үшөөшье эртэ таряа амяарлан хуряажа эхилдэг байна.

Энэ һарада боргооһо, батагана гэхэ мэтын амитад үшөөл олон зандаа байдаг. Зарим жэлнүүдтэ таршаа ургасада хорошье хүргэжэ болодог гээшэ. Августын түрүүшын хахадһаа эхилэн шубууд урда орон руу ниидэжэ захалдаг байна. Эдэ шубууд үрэ дэгдээхэйгээ дэгжээгээд, дулаанай орон худар шэглэдэг. Августын түрүүшын арбан хоног соо хараасгай манай эндэһээ урагшалдаг. Булжамуур, хүхэ сүгсэгы болон бусад шубууд нүүжэ эхилнэ. Алаг туунууд олоороо ниидэжэ, нуга тохой, гол сабшалан дээгүүр эдеэлдэг. Манай эндэхи эгээ томо шубуун—тоодог тала дайдаар тэнэдэг юм. Хура, хүдүү шубууд ургамалаар хоолложо эхилдэг.

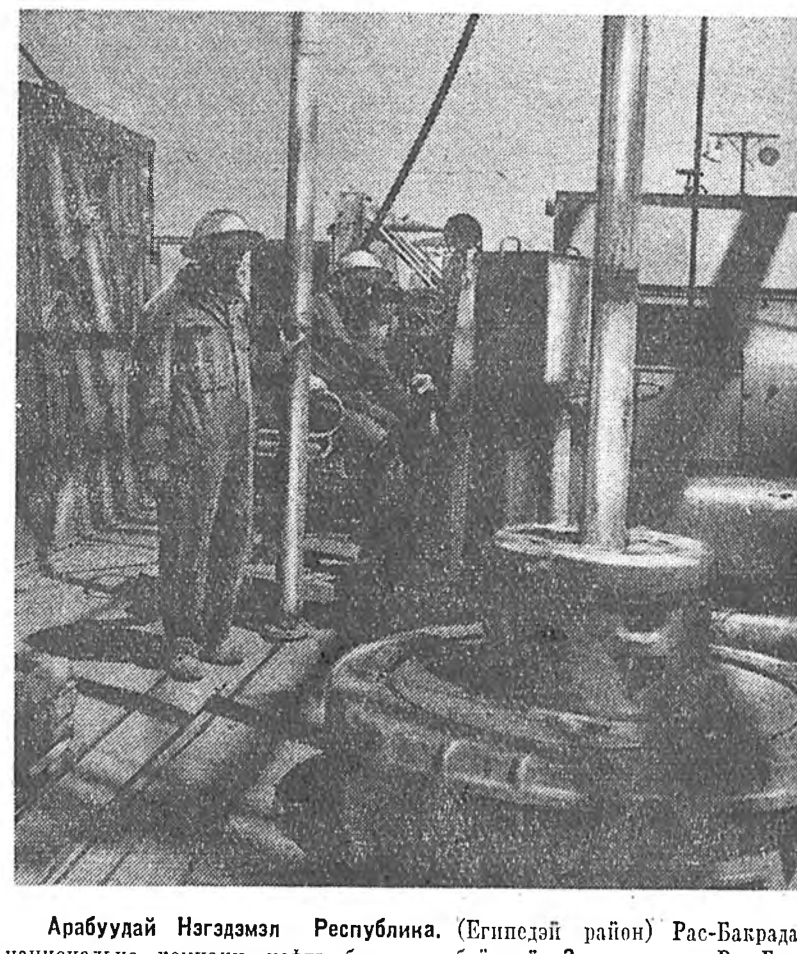
Августын һүүлээр зарим зумбараа унтаридаа ороно. Энэ үедэ баабгай үһэеэ унагаажа дүүргээд, жэмэстэ модон соогуур байрална.

Боро гүрөөһэнэй ороон августын һүүл багта эхилдэг.

Загаһад августын һүүлээр түрьһэеэ хаяхаяа гол горходто гаража эхилдэг.

И. Котов, СССР-эй географическа обществын бодото гэшүүн.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Арабуудай Нэгэдэмэл Республика. (Египедэй район) Рас-Бакрада Баргай национальна компани нефть бэдэржэ байнхай. **Зураг дээрэ:** Рас-Бакрада бэдэрхын тулада скважина үрэмдэгдэжэ байна.

ТАСС-эй фотохро[ника]

Генеральна Ассамблейн Онсо яаралт[ай] тусхай сесси зарлаха тухай

НЬЮ-ЙОРК, августын 8. (ТАСС). Аюулгүйн Соведэй заседани үсэгэлдэр үдэшэ боложо, ООН-эй Генеральна Ассамблейн Онсо яаралтай сесси зарлаха тухай асуудал зүбшэн хэлсээ. ООН-эй Генеральна Ассамблейн Онсо яаралтай тусхай сесси зарлаха гэжэ Совет нэгэн дуугаар тогтооһон бай[на.]

Генеральна Ассамблейн авг[устын] 8-да Нью-Йоркын сагаар 17 (Москвагай сагаар 24 часта) [зар]лагдаха гэжэ ООН-эй гене[ральна] секретарь Хаммаршельд Аю[улгүйн] Соведэй заседаниин түгэ[сэлдэ] мэдүүлбэ.

ООН-эй Генеральна Ассамблейн Он[со] тусхай сесси нээгдэбэ

НЬЮ-ЙОРК, августын 8. (ТАСС). Августын 8-да 17 час 15 минутада (Москвагай сагаар августын 9-нэй 0 час 15 минутада) ООН-эй Генеральна Ассамблейн Онсо тусхай сесси Нью-Йоркдо нээгдэбэ. Энэ сесси Аюулгүйн Соведэй шиидхэбэрээр, Дүтын, Дунда Зүүн зүгтэхи байдалые зүбшэн хэлсэхын тулада зарлагдаа юм.

Сессиие ООН-эй генеральна секретарь Д. Хаммаршельд нээгээ. Генеральна Ассамблейн үнг[эрһэн] XII сессидэ түрүүлэгшэ [бай]һан Л. Мунродо (Шэнэ Зеланди) [энэ] нөөнэй сессидэ түрүүлэгшээр [һуу]хыень Хаммаршельд даалгаба.

«ООН-эй Аюулгүйн С[оведэй] 1958 оной августын 7-до б[олоһон] заседани дээрээ хаража [үзэһэн] асуудалнууд» гэһэн зүбшэхэ[ы] баталагдаа.

Советскэ делегациин түлөө[лэгшэ] А. А. Соболев түрүүлжэ үгэ хэ[лэбэ.]

Киву Стойкада Румыниин Социалистиче[скэ] Ажалай Геройн нэрэзэргэ олгогдобо

БУХАРЕСТ, августын 8. (ТАСС). Румыниин Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ, Румыниин хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гэй политбюрогой гэшүүн нүхэр Киву Стойка мүнөөдэр 50 наһатай болобо.

Хүдэлмэришэн ангида, Румыниин арадта Киву Стойкын үнэн сэхээр алба хэһые, социализм байгуулха хэрэгтэ тэрэнэй тусгаар ехэ габьяатай байһые, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ олон удаан жэлдэ үр[э]тэйгээр ажаллаһые тэмдэ[глэн], Румыниин Арадай Респуб[ликын] Агуухэ Национальна суг[лаанай] президиум 50 наһа гүйсэһэн тэйнь дашарамдуулан Киву [Стой]када «Хадуур ба балта» гэж[э] тан медаль барюулгатайгаа[р Ру]мыниин Арадай Республикын [Со]циалистическэ Ажалай Геро[йн нэ]рэзэргэ олгобо.

Хитадай правительствын мэдүүл[гэ]

ПЕКИН, августын 8. (ТАСС). Ливанһаа Холбоото Штадуудай сэрэгүүдые, Иорданиһаа Великобританиин сэрэгүүдые дары түргэнөөр гаргаха тухай ООН-эй Генеральна Ассамблейн Онсо яаралтай тусхай сесси зарлаха гэһэн советскэ дурадхалые КНР-эй правительство дэмжэжэ байһанаа мэдүүлбэ. Хэблэлдэ толилхын тулада Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын мэнэ һаяхан дамжуулан үгэһэн мэдүүлгэ соо, тусхайлбал, иигэжэ хэлэгдэнэ: Советскэ правительствын энэ дурадхалые Хитадай правительство хүсэдөөр дэмжэнэ. Мүнөө үедэ Холбоото Штадууд, Англи Ливан болон Иорданида зэбсэгтэ хүсэнүүдээ улам олон болгожо, рыень бүри ехээр эзэмдэжэ[э] һаар. Дүтын болон Дунда зүгтэхи байдал шангаданги за[ха]раа, арадуудай хоорондын найрамдалда, амгалан ба[йдал]гай түбэгэй ушарха аюул би[и бол]даа. Дүтын болон Дунда зүгтэ амгалан байдал һэргээ[н бэхи]тоохо зорилгоор Ливан болон [Иор]даниһаа ээрхэг түримхэй сэ[рэгүү]дээ дары гаргахыень Хол[боото] Штадуудые, Англиие баад[хаха] тулада эб найрамдалда ду[ратай] бүхы оронууд абтажа болохо [ёһотой] бүхы хэмжээнүүдые бэелүүлх[э ёһо]той, гэжэ Хитадай правите[льство] тоолоно.

Гурбадахяа табигдаһан хэмэл одон хэр үни дабшахаб

Дэлхэйн бүмбэрсэгые гү, али ямар нэгэн планетые тойрон дабшадаг одо мүшэд, мүн хэмэлшье одод замдаа элдэб һаадтай ушараагүй һаа, хизааргүй үни саг соо дабшаха юм гэжэ замбуулинда одо мүшэдэй дабшалгын хуули ёһон тайлбарилдаг.

Хэмэл ододой дэлхэйе ямаршье һаадгүйгөөр дабшахадань агаар тойбо татана. Замбуулинда табигдаһан хэмэл одод ехэ шэнгэн агаар соогуур дабшана. Хэмэл ододой дабшадаг замдахи агаар газарта дүтэ байдаг агаарта орходоо 4 миллиард шахуу шэнгэн юм. Хэмэл одод хэды иимэ шэнгэн агаарта дабшабашье, байн байтараа доошоо орожо, газарта унадаг байна.

Нэгэдэхеэ табигдаһан хэмэл одон 94 үдэр, ракетэ-һомониинь 60 үдэр дэлхэйе тойрон дабшаһан юм.

Хоёрдохёо табигдаһан хэмэл одон дэлхэйе 163 дахин тойроһон байгаа. Тэрэ одон түрүүшынхидээ орходоо холо табигдаһан дээрэһээ удаан дабшаа һэн.

Гурбадахи хэмэл одон бүри холо табигдаһан байгаа. Тэрэ одон табигдаһан дарыдаа дэлхэйе 106 минута соо тойродог байһан юм. Даб дээрэхи мэдээнэй ёһоор, гурбадахи хэмэл одон табигдаһан сагһаа хойшо дэлхэйе тойрон 500 үдэрһөө үсөөн бэшэ, ракетэ-һомониинь—6 һара соо дабшаха байна.

Ю. Морозов.

ОАР-эй вице-президент А[мер] Саудовска Аравитай хэл[сээ] хэбэ

КАИР, августын 8. (ТАСС). Хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, [Ара]буудай Нэгэдэмэл Респуб[ликын] вице-президент маршал А[бдель] Хаким Амер Саудовска Ар[авида] аяншалаад, үсэгэлдэр Дам[аск] ерэбэ. Энэ аяншалгада тай[лбари] үгэхэдөө, Арабуудай Нэгэ[дэмэл] Республикын тусхай түлөө[лэгшэ] иигэжэ мэдүүлээ. «Маршал [Амер] Саудовска Аравида ошоод б[айха]даа хоёр ороной хоорондохи [ха]рилсаа һайжаруулха, ахадуу[лай]ной хани барисаа бэхижүүл[хэ бо]рилгоор шухала хэлсээнүүдые [хэжэ], Тэрэшэлэн араб угсаатанай [ту]һые, амгалан һайн байдалые [хан]гаха асуудалнуудаар һанам[жа] мэдэлсэһэн байна».

Хэлсээн хани халуун орш[он бай]далда үнгэрөө.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕ[ЕВ]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина. 26 Телефоны редакции: редактора 46-32. зам редактора—32-74. отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00813. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 3[…]